

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:
Petru P. Barițiu

Adresa: Jokai u. 6.
Pe 1 an (52 nri de câte 16 pag.) 6 cor.
Pe o jumăt. de an (26 de nri) 3 cor.

Intemeietorul foii:
Dr. E. Dăianu.

Cuvântul...

de *Al. Vlăhuță.*

Ca 'n basme-i a Cuvântului putere;
El lumi aevea-ți face din păreri,
Și chip etern din umbra care pierе,
Și iarăși azi din ziua cea de ieri.

El poate morții din mormânt să-i cheme,
Sub vraja lui atotputernic ești:
Străbați în ori ce loc, în ori ce vreme
Și mii de feluri de vieți trăești.

Te atinge doar, și tu — o biată clipă
Ce tremură 'ntre două vecinicii —
Privești de sus a lumilor risipă.
Și toat' a lor deșertăciune o știi.

Aprinde 'n inimi ură, sau iubire, —
De moarte, de viață dătător,
Și neamuri poate 'mpinge la peire,
Cum poate aduce mântuirea lor.

Voi, căror vi-s'a dat solia sfântă
 De preoți ai acestei mari puteri,
 Voi, în al căror suflet se frământă
 Intunecate valuri de dureri

Și gânduri de un întreg popor gândite,
 Nu duceți minunatul vostru dar
 Ofrandă mânilor nelegiuite;
 Ci, ca pe sfânta masă din altar

A împărțirii taină prea curată,
 Așa cuvântul să vi-l pregătiți —
 Ca mii de inimi la un fel să bată,
 Și miilor de veacuri să vorbiți.

(»Viața Românească«.)

Credeul creștinului cult.

— De Episcopul Prohászka. —

Credința însemnă devotarea deplină a sufletului omenesc realității dumnezeiești și actelor mântuitoare, prin care D-zeu se coboară la noi. Realitate și acte, acestea sunt temeiul și scheletul puternic al credinței noastre. Când mărturisim și zicem credeul, nu înțelegem o credință vagă în ideale, ci mărturisim o convingere puternică despre Dumnezeu, despre Christos și despre darul său mântuitor, ca despre niște realități mari. Credința noastră nu este sentimentalism, nu este o revărsare a inimei, nu este o dispoziție vagă, nebuloasă, ci este o convingere despre D-zeu, așa cum s'a manifestat în lume și în istorie, și un devotament absolut către acest D-zeu. Pentru noi Isus și Preacurata Vergură, Vifleimul și Nazaretul, muntele Taborului și Golgotha, muntele celor opt fericiri, Sara Vinerei

mari și Dimineața Paștilor, peștera din Vifleim și muntele olivilor, cu Isus, care se înalță la ceriuri. — sunt tot atâtea fapte, supranaturale și în acelaș timp și istorice. »Dieser Glaube hat Wucht und Tiefe«. Cuprinsul acestei credințe este nesfârșit, puterea ei este adevărul și tăria lui. De aceea ea cuprinde, pentru viața pământească, forțe infernale și cerești, alungă oboseala și toată plictiseala. Poate zice și ea cu sfântul Pavel: »*Scio cui credidi et certus sum*«. Știu cui am crezut și sunt sigur. Dumnezeuască e convingerea mea și neclintită stă ca și munții lui D-zeu.

Slabă și bolnavă este acea credință, care e numai sentimentalism, fără realitate, și care în cazul cel mai bun e numai o simțire estetică, ce agită spre a obosi, fără să mulțumească sufletul. Doară și arta slăbănogeste și pierе, dacă lucră numai cu dispoziții subiective și nu are inspirațiuni din credința întemeiată în realitatea frumseții veșnice; cu cât mai vârtos ar pieri creștinismul, care ar cultiva simțiri subiective, adecă s'ar încrede unor iluziuni. O astfel de credință nu crează nimic, nici nu cucerește lumea. Creștinismul a pășit în lume cu o credință tare, ca stâncă, care în Isus Christos cel istoric vede pe Dumnezeu-Omul, iar în biserică vede organul pentru toate veacurile a acestui Dumnezeu-Om. Evangelia a primit-o foarte serios, a cinstit-o ca pe cuvântul lui D-zeu și s'a alipit de ea cu toată convingerea sa. Știa, că precum nu se poate Alpi din lut, asemenea din dispoziții subiective nu se poate crea nici moral, nici caracter, cu atât mai puțin o renaștere a lumii.

Pe acest temei se alcătuieste armonia sufletului, pe care o numim caracter, și consecvența vieții, pe care o numim virtute; aceste două sunt cerințe indispensabile pentru mărimea și sfințenia fiecărui suflet. De unitate are lipsă convingerea, de unitate are lipsă voința noastră; știu ce a luat din ele Renan și Straus, știu ce le-a adaus Zola; totuși eu nu mă voiu lăsa împiedecat de acești geniali, a căror spornicie își găsește espresiunea critică în pruncii născuți morți. Dureroasă maternitate: a naște tot morți; despre aceștia va fi zis Domnul: »lăsați morții să-și îngroape morții săi! Filozofia de asemenea tot înmormântează; pe când imnul nostru este cântecul lui

Pavel Apostolul: »Mie a trăi este Christos, a muri dobândă«, pentru că el este viața de veci.

Cel ce vaccilează între Christos și între filozofi, degenerează în scepticism; acela se desface dela sinul vieții și se alătură la filozofie, aceasta fică debilă a minții omenești, care întru anemia sa n'are chemarea de a fi mama unei generațiuni puternice.

În aceste suflete îndoelnice rațiunea, fantazia, simțământul și dispoziția sunt într'o neconținută luptă și în această nenorocită hărțuială se obosesc și talentele cele mai mari. Dar chiar și când se par tari și crează aceste suflete, din operele lor ne privesc cu o față jalnică, plină de umbră și pete, cu o dispoziție sfășiată și zdrobită. Lipsiți de concepțiuni mulțămitoare își susțin viața numai cu niște surrogate; acest trai însă nu poate dăinui mult.

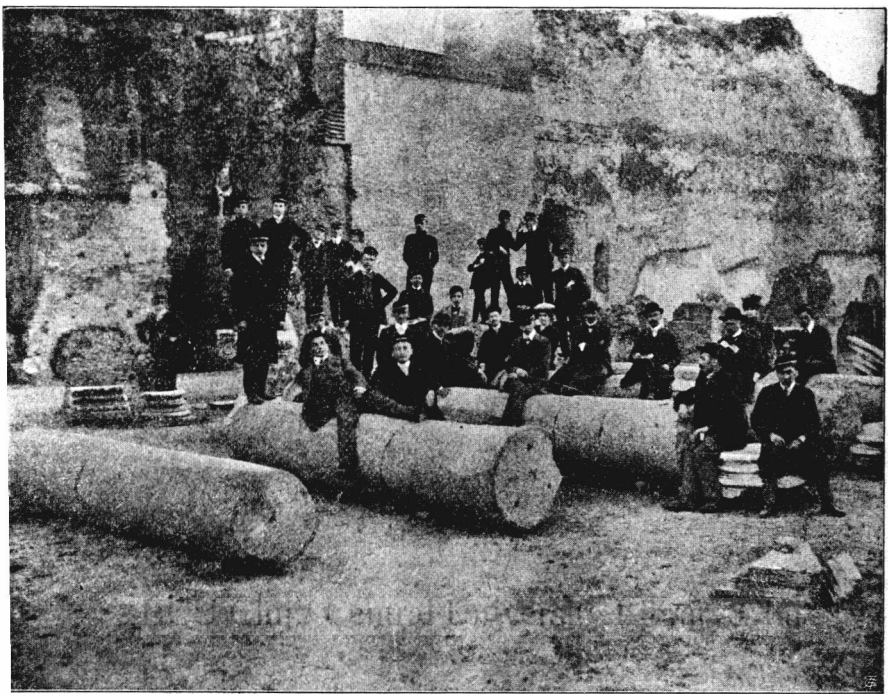
Ce li-ar trebui acestora? Ne răspunde Psalmul al 20-lea:

»Doamne, întru puterea ta să va veseli împăratul — și fiecare creștin, stăpânind cu Christos este împărat — și de mântuirea ta se va bucura foarte.

»Pofta inimei lui iai dat lui și de voia buzelor lui nu l'ai lipsit pe dânsul

Că l'ai întimpinat pe el cu binecuvântările bunătății: pus'ai pe capul lui cunună de pietri scumpe«.

Aceasta li-ar trebui, ca D-zeu să le verse în suflet darul său dulce și puternic și să le încununeze capul obosit; iar ei ar trebui ca să se îndrepte spre D-zeu cu inimă bună și umilită și smulgându-se din zgomotul străzilor să privească spre arătătoarele turnuri gotice; să nu bătătorească numai asfaltul străzilor și al pieții, ci să între și în catedrala, ce stă în mijlocul pieții, să între în ea și să se apropie de altarul ei; acolo în-genunchiând să zică asemenea profetului: apă am căutat, că setos este sufletul meu și m'am dus la Nilul cel tulbure și de acolo iarăși la Eufrat. Cercat-am să-mi sting setea sufletului cu știința, apoi iarăși cu puterea și farmecul lumii, dar în-zădar; mie apele vieții îmi trebuiesc și acelea numai mâna ta le izvorește în inima mea. De acelea se recorește și învie, și

Studentii români din Braşov în Roma.

Ruinele unui »Stadium« ridicat de Domiţian şi Hadrian, lângă parcul lui Tiberiu, la marginea palatului lui August.

înfloreşte sufletul meu. Convingerea mea se va întări prin unitate şi tot astfel se va întări şi viaţa mea morală.

Adaug câteva cuvinte despre viaţa morală.

Noi stăm sub porunca unei necesităţi ideale, care ne cere: fă asta, nu face ceea; ea se numeşte legea morală.

În sufletul nostru se deschide deci un admirabil orizont presărat cu stelele idealelor, datorinţelor şi virtuţilor. Din ele străluceşte o frumuseţe ideală, iar din razele necesităţii deobligatoare voinţa lui D-zeu. Voinţa lui D-zeu întrupată, lumea ideală alcătuită, ni-se prezintă în Isus Christos şi noi ne în-

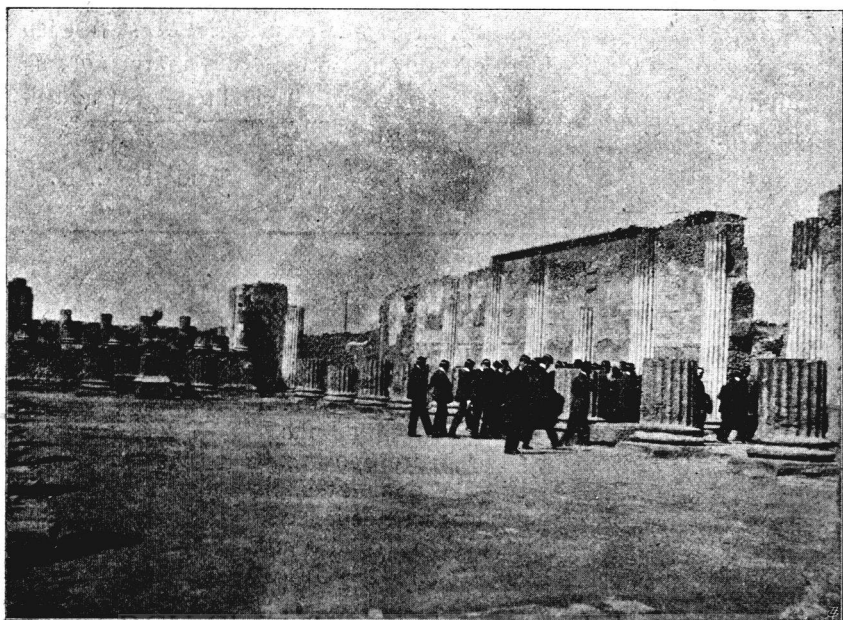
chinăm lui! Aceasta închinăciune în viaţă mi-o va stoarce, suplinind slăbiciunea mea, însuşi acest poruncitor şi conducător Domn, cu darul său. Dela ideal ne vine puterea, dela Domn ajutorul; legea este împreună cu graţia şi prin ea se validează şi în slăbiciunea mea. Acesta este credeul moral.

Credeul acesta e plin de îndemnuri spre deşteptare. Nu sunt maşină, mână de aburi, nici petriş purtat de apă, nici frunze luate de vânt, ci sunt putere alcătuitoare, creatoare, D-zeu şi eu. Sunt creatorul vieţii ideale, pentru că cerinţele ei le validez împotriva negrizei, a obicinuiţei, împotriva instinctelor, pornirilor şi a patimilor, în timp de boală şi de lipsă, întocmai ca şi în timp de bucurie şi mângâiere. Lumea ideală, ce se trezeşte în mine, eu trebuie să o traduc, cu ori ce chip, în viaţă. La aceasta se cere forţă şi disciplină, care de sigur ştie stoarce dela mine închinarea cuvenită sublimului şi ştie voi ceea ce este voia lui D-zeu.

Ce program sublim: a voi cu voia lui D-zeu; şi iată aceasta o realizează ascultarea, care tocmai pentru aceea e o voinţă aleasă, nobilă, puternică. Aceasta puternică voinţă se validează în tot decursul vieţii ca ordine, curăţenie, disciplină, acurateţe, fidelitate, conştienţiositate, dreptate, iertare, milă, compătimire, bunăvoinţă, iustiţie, nobleţe, blândete, mulţămire, marinimositate, cinste, modestie, cuviinţă, cumpăt trezvie, răbdare, curaj, bărbăţie, cu un cuvânt un codru întreg de fapte bune.

Acestea sunt faptele noastre bune; viaţa întreagă e o faptă bună, încât e conştie şi conformă lui Christos. Nu numai postul, rugăciunea, milostenia, ci întreg cuprinsul conştiinţei mele — cum simţesc, cum gândesc, cum privesc lumea, pe om, pe D-zeu şi viaţa, cum sunt de bun, de răbdător, de harnic, de blând, de cuminte... — adevărat întreg cuprinsul vieţii, viaţa întreagă este o faptă bună.

Moralul nostru este viaţa deci cea frumoasă, nobilă, curată, puternică, care are o lege şi disciplină, ritm şi armonie. Moralul nostru este cea concepţiune internă conştiinţă, ideală — conformă cu Christos — a cărei proiecţiune este viaţa creştinească. Nu o putem identifica cu altruismul şi ab-

Studentii din Brașov la Pompei.

Ruinele unei basilici; în fund templul lui Jupiter.

negația; nici cu siguranța de drept și personală; nici cu instituțiunile filantropice ale simțului social. Toate acestea le cuprinde, dar nu se poate zice: iată acestea sunt morala frumoasă a lui Christos. Pentru că toate acestea sunt numai părți ale moralității, — cari pot să fie uneori mai multe uneori mai puține, fără să crească sau să scadă nivelul moral.

Patriarchul Avram a putut fi de o moralitate tot așa de înaltă, ca și un sfânt din zilele noastre; și un eremit poate fi de aceeași moralitate, ca și o soră ori un frate, care priveghează lângă morboși în spitale.

Pentru că moralitatea este voința și simțământul meu conștient, nobil, cu totul independent de epocile istoriei și rangul stărilor sociale; moralitatea este mărimea sufletului meu »die Seelengrösse«; moralitatea este frumseța și vitalitatea sufletului.

Iată acest credeu este atmosfera sufletului meu; acesta este razul lui de soare și zefirul lui recoricor. Acest credeu este zona sufletelor. Ori ce cultură dorește cu mare dor să ajungă în aceasta zonă și să poată fi sol roditor pentru fermecatele puteri ale vieții sufletești.

Trad: D. E. D.

Din bătrâni.

Însămnări din Cojocna. La pag. 430 a acestei reviste s'a publicat o însămnare din Biserica cea veche a uniților din Cojocna. Aceasta veche mărturie a vremurilor, pe care am văzut-o în 1905, când am luat notița publicată, nu mai există. După cum ne comunică d-l protopop al Cojocnei, Ioan Hățeșgan, biserica cea veche s'a demolat și lemnele s'au folosit la coperișul noii case parohiale, edificate conform cerințelor timpului, chiar acum. Ca să nu se dea uitării, însămnăm aici toate creștăturile găsite pe lemnul vechii biserici. Pe un șoș dela ușa tindei era creștat:

Făcutusau aceasta S. Biserică în anul dela facerea Jumei ZCKE (7224). iar dela nașterea Dn. Xc. 1716 în zilele înălțatului împărat al Romei Carol.

Iar pe celalalt stă scris tot cu cirile:

Aceasta S. Beserecă o au făcut Titorul Mureșanu Matei în luna lui Aprilie.

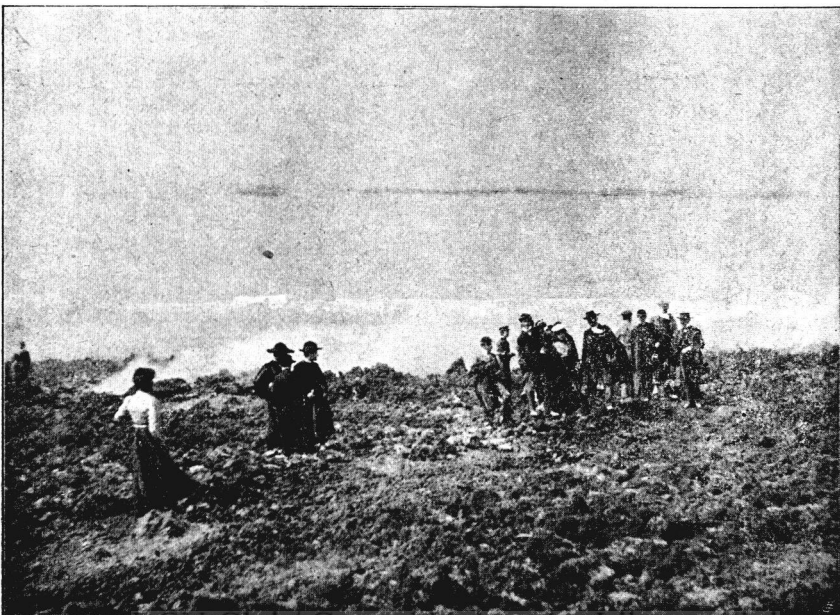
Pe clopotul cel mic al bisericii este vărsat:

Anno 1717. »In te Domine speravi«.

De asupra ușei împărățești s'a aflat următoarea inscripție pe care o dăm de nou, și mai completă:

»Sfârșit bun și ajutor dela D-zeu, să știe când eu Nistor am zugrăvit Besereca în 1790. În Parochia Popa Dărgău. Ficurator: Kifor Danila, Pășcaș Ghiran, Moldovan Alexa, Dărgău Melentie, Deacu Georgie, Arkadi Stefan«.

Din actele vechi, mai jos însămnate se vede, că parochia Cojocna, până la 1773 a fost întreagă unită, atunci s'a desbinat și în unire au rămas numai popa Dărgău Ioan cu 13 familii lângă sine, iar 201 familii cu 826 suflete au trecut la neunire și biserică de abia în 1795 și-au zidit separat de cea gr.-cat. În decurs de 22 ani au servit într'o șură impro-

Lângă Torre-Anunziata.

Studentii români merg pe lava caldă încă, pe unele locuri fumegândă, spre »Boscotrecase«.

vizată, și creștinii umblau și la gr.-cat. și la gr.-or. așa, încât o comisie a trebuit să ese din Cluj, care din luatul Paștilor i-a desbinat, care e gr.-cat. și care e gr.-or.? La gr.-or. erau 2 preoți, popa Radu și popa Boșian. Iată acest document în original, cu omiterea multelor nume:

Anno 1773. Die 20 Mensis Aprilis Nemes Kolozsvár-megyè J. continua törvényes táblája Comisia tenoraszerint Kolozs városába commoráló Unitus vagy nem Unitus Religiokat observált oláhokat, mindkét megnevezett felek Parochusai jelenlétekben connumerálván, kik is a közelebb el-mult husvéti Inepi napokon Páskával éltenek, az alább irrt Religiokat observáló Parochusoktól találtattak, ez alabb irrt specificatio szerint, az előnkbe compáreáltak ugymint (N. N. urmează numele lor), apoi:

Mely megirtt két Religiót observált Kolozs városába commoráló oláhok compáreálván mielőnkbe, hogy a megirtt

szám szerint declaráltattak légyen, kik közül (ut in serie anotatum Unitorum consignatum est) tizenhárom gazdák adjunctusaival, falu Ecclesiáknál deveniált templomokhoz va, ó buzgóságból tartották légyen, azon Unitusok rendtartását, tovább pediglen perseveralni nem akarnak, hogy in serie non unitorum in frontespicio nomina suorum signatae.

Bihari József m. p.

exmisus Comisarius

Orbán János m. p.

Nemes Kolozsmegyi hűtös v. ssolga.

Schintei albastre.

De Maxim Gorkij.

(Urmare şi fine).

Când văzură oamenii, că el nu vrea să recunoască nimic, mai pe sus decât dânsul, începură iarăş a se sfătui, ca să afle pedeapsa potrivită, care să i-o dea. Dar de astă dată nu se mai sfătuiră atâta, căci un înţelept, care încă nu li spusese părerea lui, începu: »Aşteptaţi! Este o pedeapsă grozavă. Lăsaţi-l să trăiască liber! Aceasta să-i fie pedeapsa!«

Şi atunci se întâmplă o minune: Tună pe cer, de se cutremură pământul şi ceriul era senin. Astfel au întărit puterile naturii vorbele bătrânului. Toţi îşi plecară capetele şi se împărăşiară. Dânsul însă, tinerul acesta, care deja până acum se chema Larra — adecă părăsitul, cel respins — începu să ridă cu hohote, după oamenii, cari îl respinseră dela dânsii, rise şi rămase singur şi liber, ca şi tatăl său. Dar tatăl său nu era om... El însă era om! Şi așa trăia el ca o pasere. El venia pe la seminţie, fura vite, copile — în sfârşit făcea tot ce voia. Oamenii impuşcau în el, dar săgeţile nu pătrundeau în trupul lui, pentrucă vâlul pedepsii amare, cu care era învălit, îl făcea nevăzut. Era sprinten, dornic de pradă, puternic şi feros şi cu oamenii se întâlnea foarte rar, faţă în faţă. Numai de departe îl vedeau pe dânsul. Şi ori cine îl vedea, arunca în el săgeţi câte vrea. Mult timp umblă dânsul așa pribeag, mult timp... mult. Dar omul nu poate să ducă viața întreagă una și aceeași viață. Nu poate să guste tot numai

Spre Bosco-Trecase.

Studentii lângă ruinele unei vile inundate de lavă. Se mai vede etajul. (Toate fotografiile sunt făcute de d-l Aurel Mureșanu jun., fiul d-lui director al »Gazetei Transilvaniei«).

din plăceri... și plăcerile își pierd farmecele lor și omul ar dori apoi să guste și din suferinți... Și așa veni el odată aproape între oameni și când se prăbușiră ei peste dânsul, el voia nici de cum să se miște din loc să se apere. Atunci îl pricepu unul din ei și strigă repede și tare: »Dați-i pace, că vrea să moară!« Și toți rămaseră locului, căci nu voiau să ușureze soarta aceluia, care făcuse atâta rău, ei nu voiră să-l omoară. Stătură împrejurul lui și riseră de el. Dânsul însă începu să tremure de risul lor și căuta ceva pe pieptul său, pipăind cu mâinile pe dânsul. Și de odată el se aruncă asupra oamenilor, ridicând o piatră. Ei însă, ferindu-se de loviturile lui, nu-i făcură nimic și picând el obosit la pământ se dădură în lături, ca să-l privească de departe. El se sculă, ridică dela pământ un cuțit, pe care-l pierduse cineva luptân-

du-se cu el și-și rezezi cuțitul în piept. Dar cuțitul se rupse ca și când l'ar fi lovit de o piatră. Și el pică iară la pământ și se bătea cu capul de el. Pământul se afunda de loviturile capului lui, făcând gropi.

»El nu poate muri« ziseră aceia plini de bucurie, văzând toate astea. Și ei se duseră de acolo și-l lăsară singur. Sta cu fața în sus și se uita; — pe înaltul cerului plutiau ca niște puncte negre, plutiau în aerul albastru vulturi măiestoși. Și așa rămase el singur de atunci și-și căuta moartea. De atunci dânsul e pribeag, pribeag în toate părțile... Iată-l, îl vezi... e numai o umbră și așa are să rămână în veci. El nu pricepe nici graiul oamenilor, nici bucuriile lor — nimică. El n'are viață și nici moartea nu-i zimbește. Și dânsul n'are loc între oameni... Așa a fost pedepsit omul pentru sumeția lui«!...

Bătrâna suspină, tăcu și cu capul priponit în piept se legănă ciudat de vre-o câteva ori. Mă uitai la ea. Pe bătrâna o învinse somnul, așa mi-se părea. De odată mi-a venit milă de ea. Sfârșitul povestirii mi-l'a spus cu o voce așa de înălțată, ca și când ar fi vrut să amenințe și totuși din tonul ăsta ieșia o nota spărioasă, jalnică, de rob.

Pe malul mării cântau... cântau ciudat. Dintâi resuna o voce de alt — cânta două-trei tonuri — și altă voce resuna, începând cântecul dela început, și cea dintâi tot înaintea ei... apoi a treia, a patra și a cincina picau de asemenea în cântec. Și de odată începu un chor de voci bărbătești, începând acelaș cântec dela început. Se născu un resunet minunat, un resunet original... Fiecare voce femeiască resuna singură pentru sine, apăreau ca niște părăiașe de culori deosebite, cari când curg sau sărind peste prăpăstii, saltând și resonând și în cari se revărsau în valuri groase vocile bărbătești, când dispăreau apoi, apoi se despărțiau, se împreunau iarăș și melodia curgea atunci limpede și curată ca o lacrimă. Și melodia era originală: bărbații cântau și sunetul vocilor lor nu vibra, iar tonurile puternice ale glasurilor resunau înădușit, ca și când ar fi povestit ceva trist și melancolic, pe când vocile femeilor țipau, păreau că vreau să se întrecă. să povestiască acelaș lucru bărbaților, resunau vioaie și vesele, ca și un zângănit de clopoțel, resunau în triluri multe și rizinde.

»Ai mai auzit undeva așa cântând« mă întrebă bătrâna Isergila, ridicând capul și zimbînd cu gura-i lipsită de dinți.

»O nu, n'am auzit nici odată« îi șoptii eu.

»Aha!... și nici n'o să auzi. Noi iubim cântarea. Și noi toți suntem frumoși. Numai oamenii frumoși pot cânta frumos;

— frumoși... și iubim viața. Noi iubim viața. Și ce crezi, acei ce cântă nu-s obosiți de munca de peste zi? Au lucrat de-când a răsărit, până ce a apus soarele și când a răsărit luna ei încep să cânte. Acei, ce nu pricep, cum să trăiască, s'au dus de bună samă să se culce. Aceia, cărora li-e viața dragă și o știu prețui — cântă.

»Dar sănătatea«... vroi eu să încep.

»Sănătatea? Viața-i destul de sănătoasă. Ei și dacă ai avea bani, tu nu i-ai cheltui așa? Așa-i și cu sănătatea. Ea e tot așa un ban. Ști tu ce făceam când eram eu tineră? Eu țeseam scoarțe de când resăria soarele și până ce apunea, fără să mă resflu. Câte odată îmi pocniau toate ciolanele de atâta șezut. Dar când venia noaptea, atunci fugiam la acela, pe care îl iubiam. Până la dânsul era nouă kilometri. Și înapoi iarăș nouă — cât face asta? Știi cât e de departe?...

Și cu toate astea vezi ce bătrânețe am ajuns. Sănătatea mi-a ajuns!

Mă uitai în fața ei. Ochii ei negri erau încă tot tulburi, amintirea n'a reinviat-o. Luna îi înălbia fața-i neagră și sbârcită și eu mă uitam la buzele ei uscate și crepate, lăsate în jos pe bărbia-i ascuțită, pe sub care trecea din cap o șuviță de păr bălai-arginiu. De asupra buzelor atârna nasul strâmb și încârligat ca rostrul unei buhe. În locul obrazilor erau gropiți negre, de lângă cari se ridicau în afară tâmplele ciolănoase. Pielea de pe față, grumaz și mâni era subțire și cuprinsă de o rățea de sbârcituri, printre cari se vedeau trăsăturile în formă de șanțurile; la ori și ce mișcare a bătrânei lsergila se putea aștepta, ca să pocniască pielea, să se desfacă și apoi să apară un schelet cu ochi negri-șterși.

»Povestește-mi cum ai iubit tu« o rugai eu.

Și dânsa începu iarăș să povestească cu vocea-i odoro-gită. Și eu ascultam.

Apoi bătrâna tăcu suspinând.

Aveam inaintea ochilor pe oamenii treziți de dânsa. Țsta-i Huluțul, cel cu părul foc de roșu, cu mustața uriașă, dânsul pășește, îl vād, îl vād, pășește liniștit la moarte, fumând încă din pipă-i, flăcăul tare și hotărît. O fi avut de bună samă ochi schinteitori-albastri, cari pătrundeau toate ager și tare.

Lângă el pescarul de pe Prut, cu mustața neagră; se teme de moarte, plânge și în fața-i palidă de frica morții sunt ochii șterși... acei atâta de vioi odinioară... și mustața scaldată în lacrimi atârnă tristă pe lângă capătul gurii. Țsta-i el, Turcul cel bătrân și nobil, cu siguranță fatalist și despot și

celalalt? Feciorul său, palida și ofilita floare a Orientului, otrăvită cu sărutări.

Colo iată-l și curtezanul Polon, galant și fioros, elocvent și rece. Și aceștia toți sunt numai niște umbre palide și aceea pe care o sărutau ei odinioară, șede lângă mine, istovită, îi mult de atunci, îi mult... și dânsa-i acuma aproape fără de corp, fără de sânge, cu un suflet fără de dorinți și cu ochi fără de foc... și ea-i aproape o umbră...

* * *

Bătrâna arată cu mâna spre Mare. Acolo era tăcere. Din când în când se năștea câte un sunet scurt, amăgitor și se perdea îndată.

»Ei mă iubesc pe mine, căci le povestesc multe, multe... Aceasta le trebuie lor. Toți sunt încă tineri... și multe încă nu le cunosc... Mă uit la ei și gândesc: a fost un timp odată, când eram și eu cu dâșii... Numai pe vremea mea oamenii aveau mai multă putere și foc în ei și de aceea trăiau mai veseli și mai bine... Da... da!«

Și ea tăcu. M'am uitat multă vreme la dânsa cu băgare de samă. Eu devenii trist lângă ea. Iar dânsa visa, legănându-și capul și încet, încet șoptea ceva... poate spunea rugăciuni.

Dinspre Mare se ridică un nor negru și greoi, încrestat ca și spinarea unui munte. Plutea peste mlaștină. De pe vârful lui se rumpeau crâmpene de nori, cari fugeau înainte și stingeau stelele una după alta. Nu departe de noi în vie se auzeau șopte și suspinuri...

Departe pe mlaștină bătea un câne... Aerul devenia tot mai înădușitor și irita nervii printr'un miros deosebit, care gădălia nasul. Umbrele norilor picau în mase dese pe pământ și sburau de asupra lui, dispărând câte odată și iarăș apărând. Luna sta ascunsă și în locul ei rămăsese numai un petec de opal, care și el se stângea câte odată sub frânturile de nori negri-albastri. Peste mlaștina întinsă, care părea acum neagră și îngrozitoare, ca și când ar fi ascuns un secret în ea, apăreau în flăcări mici schinte albastre. Când ici, când colo se arătau o clipă și se stingeau iarăș... era ca și când mai mulți oameni de odată, depărtați unul de altul, ar fi căutat ceva prin mlaștina întinsă, ar fi căutat ceva cu chibrituri și aprinzându-le, vântul le stângea îndată. Erau bizare limbi de foc albastre, ce păreau ca ceva din poveste.

«Vezi schinteile celea?» mă întrebă Isergil.

»Cari, celea albastre? zisei eu arătând cu mâna spre stepă.

»Albastre? Da, da, acelea... Le vezi... eată-le-s... eată-le-s Au dispărut, eu nu le mai văd... Tu le vezi încă?... Da, da... Eu nu mai văd acuma așa de bine. Multe nu mai văd eu acuma«.

»Dar ce-s schinteile acestea« o întrebai eu pe bătrâna. Auzisem eu încă înainte povestea ăstor schinteii, dar eram tare curios, ce mi-a istorisi bătrâna Isergil despre dănselle,

»Schinteile acestea resar din inima fierbinte a lui Dancu. Era odată în lumea asta o inimă, care ardea ca focul... și dela dânsa-s schinteile acestea. Eu o să-ți povestesc despre asta... E o poveste veche... veche... Toate-s vechi, toate-s bătrâne! Vezi, câte toate în vremile bătrâne? Acum nu-s mai mult ca înainte, nici fapte, nici oameni, nici așa povești nu-s, nu-s ca odinioară... De ce? Să-mi spui de ce? Tu nu mai poți să-mi spui... Ce știi tu!? Ce știți voi toți, tinerilor!? Aaaha! Uitați-vă voi numai bine la trecut și acolo veți găsi voi toate descifrările enigmei din prezent.. Dar voi nu voiți să vă uitați și de aceea nu pricepeți, cum să trăiți! Și dacă eu nu cunosc viața, nu știu cine o cunoaște! Eu știu și ochii mei cum stau în cap. Eu știu că viața oamenilor de acum e numai o mască, sub care se ascund ei cât trăiesc. Și când se văd pe pragul morții, pierzând timpul fără să știe cum au trăit, încep ei singuri să-și deplângă soarta lor. Ce-i cea soarte? Individul singur e soarta sa proprie! Întâlnesc în ziua de astăzi tot felul de indivizi, numai oameni tari nu! Și unde-s aceia... Și cu atât mai puțin oameni, oameni frumoși!

Bătrâna căzu pe gânduri, unde să fi dispărut oamenii cei tari și frumoși și privia gânditoare spre stepă, ca și când ar fi căutat răspunsul acolo.

Așteptam în tăcere până-și va urma iarăș firul poveștii, că mă temeam să o întreb ceva, ca să nu se iee pe altă cale. Știam că dânsa avea inspirații filozofice, când se transpunea pe Marea întăratată din lumea amintirilor ei, și adese se întâmplă, că sfârșitul unei ori altei tradiții se perdeea sub apăsul acestei libere și simple filozofii, care în esunerea bătrânei Isergile părea un ghem bizar cu culori feliorite, un ghem depănat din ațe de vreme artistic încălcite.

Și ea începu să-și toarcă iarăș firul poveștii:

»De mult, de mult trăia un popor pe pământ, unde — nici eu singură nu știu unde. Știu numai, că păduri mari și nepătrunse încunjurau din trei părți țara acestor oameni și

În partea a patra se întindea o mlaștină. Oamenii erau veseli voinici și curagioși și se mulțumiau cu puțin...

»Dar veni odată o vreme de nevoi: D-zeu știe de pe unde veniră alte neamuri și alungară pe locuitorii bastinași înspre inima pădurilor. Acolo erau mlaștini și întunec, căci pădurea era bătrână și ramii ei așa de deși împlețiți, că nu puteai vedea ceriul prin ei și razele soarelui abia își putea croi cale prin rețeaua aceasta spre mlaștină. Iar de ajungeau razele soareului peste apa mlaștinilor, atunci se ridica de pe ele o păclă neagră și oamenii muriau unul după altul. Plângeau femeile și copiii neamului acestuia și părinții săi se încruciau de mirare, ce să facă? Trebuiau să se ridice toți din pădurea aceasta, să se ridice și să-și caute alte adăposturi. Și ei aveau două drumuri: unul — care ducea în preajma dușmanilor puternici și înrăutățiți, celalalt — înainte, aci erau copaci urieși, strâși împlețiți cu ramii lor deși, și rădăcinile lor nodoroase adânc îngropate în nămolul cleios al mlaștinilor. Și arborii aștia stăteau tăcuți și neclintiți ca stâncă ziua învăluiți de o ceață sură, iar sara, când ardeau focurile, îi încunjurau arborii pe ei și mai strâns. Totdeauna, ziua și noaptea era un cerc în jurul oamenilor, care îi amenința să-i încingă strâns la un loc, pe dânșii, cari se obicuiseră cu viața liberă de pe câmp. Și mai îngrozitor era, când sufla vântul peste vârful copacilor; pădurea întreagă vuia atunci înădușită ca și când le-ar fi cântat cântecul de înmormântare oamenilor, cari se ascuseră în ea de frica dușmanilor lor.

Cu toate astea erau ei un popor puternic și ar fi putut purta o luptă cu dușmanii lor pe viață și pe moarte, dar nu voiau să moară în luptă, căci ei păziau legendele sfinte, pe cari le-ar fi pierdut deodată cu moartea lor. Și de aceea ședeau și se gândiau nopți întregi, în vuetul straniu al pădurii și în năduful otrăvicios al mlaștinilor. Ședeau, și în jurul lor săltau umbrele dela foc într'un joc tăcut și lor li-se părea că nu umbrele joacă, ci triumfează duhurile cele rele ale pădurii și ale mlaștinilor... Tot ședeau și se gândiau. Și nimic, nimic nu slăbește corpul și spiritul omului așa, ca și gândurile pline de mâhnire... Groază se coborâse între ei și-i cuprinse cu brațele-i vânjoase, frica trezi pe femei în vaete după morții, cari muriau de înăbușeala mlaștinii, și deplângeau soarta groaznică, care-i cuprinse pe cei ce trăiau, — și ele începură să strige vorbe lașe prin pădure, întâi încet și fricoase, și apoi tot mai tare și mai tare... Deja voiau să meargă în contra dușmanilor, să-și peardă libertatea, numai să scape de frica

morții... Dar atunci apăru Dancu și el singur îi mântul pe toți«.

De multe ori mai istorisise bătrâna povestea despre inima fierbinte alui Dancu, căci propozițiunile le înșira ca pe sfoară, de-ți păreau că-s niște cordele lungi și netede. Vorbia într'un ton cântăreț și voacea ei odorogindă și înădușită îmi arăta respicat vuetul acelei păduri, în mijlocul căreia muriau de înădușeala otrăvicioasă nenorociții și deserații oameni.

»Dancu — era un fecior tinăr și frumos. Cei frumoși sunt totdeauna curagioși.

Și dânsul le zise: »Cu gânduri zădarnice nu veți rostogoli nici când pietrile din drum«. Cine nu încearcă nimica, nici nu poate să-i fie bine. De ce să ne cheltuim puterile în gânduri și în frică? Sculați-Vă și vom merge prin pădure și vom străbate prin ea, căci ea trebuie să aibă un sfârșit. Toate pe pământ au un sfârșit. Veniți, veniți... He!«....

Ei se uitară la dânsul și cunoscură, că el era mai bun decât toți ceilalți, pentrucă ochii lui arătau întrânsul o putere mare și un foc viu.

»Condu-ne dară tu« ziseră ei.

Și el îi conduse!...

Bătrâna tăcu și se uită înspre stepă, unde se îndesa întunerecul. Schinteile din inima fierbinte alui Dancu se aprindeau departe... departe... și păreau niște flori albastre de aer, cari trăiau numai o clipă.

»Dancu îi conduse. Ei îl urmăară toți într'un gând și-i credeau toate. Acesta era un drum greu! Era întunec și la fiecare paș mlaștina setoasă de pradă își căsca gura sa nămolosă, numai — și numai să înghită pe călători, iar arborii închideau drumul ca și un zid puternic. Ramurile lor erau împletite întreolaltă ca niște șerpi, în toate părțile se întindeau rădăcini, și paș de paș le cerea multă sudoare și sânge. S'au dus multă vreme... Și pădurea era tot mai deasă, ear puterile lor slăbiau tot mai mult! Și ei începură să mârâe asupra lui Dancu și-i ziceau, că el, așa un tinăr, un nepățit și neumblat prin lume, nu-i mai scoate la ziuă cu soare. Iar el mergea înaintea lor vesel și cu inimă.

Dar deodată durdui tunetul peste pădure, și arborii începură să șoptească nădușit, mânioși și amenințatori. S'a făcut așa de întunec, par'că s'ar fi împreunat deodată toate nopțile, câte au fost dela începutul lumii. Oamenii pitici mergeau printre copacii urieși, mergeau ascultând trăsnetul amenințator

al fulgerilor, ear arborii urieși pocneau și se legăneau cântând a mânie. Peste creștetul pădurii fulgerile învîstrate luminau un moment întunerecul cu o lumină albastrie, rece, și dispăreau tot așa de repede, cum apăruseră..., făcând pe pribegi să tremure de frică. Și arborii luminați de aparența rece a fulgerilor păreau niște brațe vii, lungi și ciotoroase, cari s'ar fi întins să-i prindă pe oamenii, ce fugeau de întunec, să-i prindă și ținându-i în loc să împletească din ei o rățea. Și din întunerecul ramilor ceva îngrozitor, întunecat și rece privia la cei pribegi. O!... acesta era un drum greu și oamenii oboșiți sub greutatea lui își pierdură curajul. Dar ei se rușinară să-și arete slăbiciunile lor și-și deșertară răutatea și mânia lor pe Dancu, care mergea înainte. Incepură să-i facă aruncări, că el nu știe să-i conducă, da, așa făcură ei!

Apoi stătură locului, și în vuetul triumfător al pădurii, în mijlocul întunecimii îngrozitoare, oboșiți și mănioși începură ei să-l judece pe Dancu.

»Tu ești un om de nimică, un ticălos și răutăcios« ziceau ei. »Tu ne-ai adus pe aici și ne-ai răpit puterile, deaceea tu trebuie să mori!«

Iar fulgerul și trăsnetul ce urma, întăriă judecata lor.

»Voi mi-ați spus: »Condu-ne« — și eu v'am condus!« strigă Dancu, îndârjindu-se înaintea lor. »Eu am avut inimă, ca să Vă conduc, și deaceea am și făcut-o! Dar voi ce-ați făcut, ca să vă ușurați nevoile? Voi v-ați dus numai înainte, dară n'ați putut să Vă țineți curajul, pentru un drum mai lung. Ați mers numai, ați mers ca o turmă de oi!«

Vorbele acestea îi infuriară pe dânșii și mai mult și strigară: »Tu trebuie să mori! Trebuie să mori!«

Și vântul sufla și urla cu răcnetul lor deodată, ear fulgerele rumpeau întunerecul. Dancu se uită la ei și văzu că dânșii sunt niște feare sălbatică. Stăteau mulți împrejurul lui, dar nici pe fața unuia nu vedea vr'un simț nobil, și el nu putea aștepta dela ei vr'o cruțare. Eată, că se aprinse și-n inima lui oțărârea, dar se stinse de mila norodului. El îi iubia pe dânșii și cugeta că poate, poate, vor scăpa de nenorocirile acelea. Și inima lui ardea în flăcări, voind să-i mântue și să-i scoată la un drum mai ușor, ear din ochii lui săriau schinteile acelui foc grozav... Când văzură ei aceasta, credeau că Dancu e infuriat și de aceea schinteează ochii lui. Incepură să urle ca niște lupi, căci ei așteptau, ca să se năpuștiască asupra lui și să-l sfărțice, dacă el va cerca să se lupte cu

dânșii. Dar ei le pricepu gândurile lor și deaceea inima i-se aprinse și mai tare, făcându-i mai mare durere.

Iar pădurea cânta mereu cântecul ei melancolic, tunetul urla, și ploaia pica, pica mereu.

»Ce să fac pentru oamenii aceștia!« strigă Dancu mai tare decât tunetul.

Și-și rupse deodată pieptul cu mâinile, smulse inima afară și o ridică sus deasupra capului său.

Ce minune, să vezi! Inima lui ardea și lumina ca soarele, mai limpede încă decât soarele; pădurea întreagă amuți luminată de această flacăra de iubire de oameni; întunecul fugi de lumina ei, și tremurând se înecă departe în pădure în gura nămolosă a mlaștenii. Oamenii rămăseră locului ca împietriți.

»Să mergem« strigă Dancu și se repezi la locul lui — în fruntea lor — ținând sus în mână inima, ce ardea în flăcări, luminând cu ea calea soților săi.

Ei grăbiră după dânsul ca fermecați. Iar pădurea începu din nou să vuiască, clătinându-și capul cu mirare, dar freamătul ei se pierdea în strigătele vesele ale poporului pribeag. Toți fugeau repede și curagioși, uimiți de minunea măreață a inimei înflăcărare. Și acuma muriau mulți, dar fără vete și lacrimi. Dancu însă era mereu în fruntea lor, iar inima lui ardea în flăcări, ardea într'una!

De odată pădurea se isprăvi și rămase înapoi deasă și tăcută, iar Dancu cu toți tovarășii lui intrară de odată într'o Mare de raze de soare, de aer plăcut și sănătos. Furtuna rămăsese pe vârful pădurii, iar aici strălucea soarele, mlaștina se resufla, iarba schintea în brilante de ploaie și râul sclipia ca aurul... Era sară și în lumina soarelui, ce apunea, râul părea roșu ca sângele, ce curgea șiroaie din sinul spintecat a lui Dancu.

Iar Dancu, mândrul și viteazul Dancu, aruncă o privire peste mlaștina din fața-i, aruncă o privire drăgălașă peste țara, ce se desfășură înaintea lui și rîse cu mândrie.

Incet șoptiau copacii încremențiți, cari rămăseseră în urmă-le și iarba spoită cu sângele lui Dancu șoptea împreună.

Poporul fericit și plin de speranțe nouă, nu observa moartea lui Dancu și nu văzu, că lângă cadavrul lui falfăia încă inima-i vitează. Unul însă mai precaut o observă și cuprinzându-l o frică, călcă cu piciorul inima fudulă... Și ea se stânse într'o ploaie de schintei...

Acestea-s schinteile albastre de pe mlaştină, cari apar totdeauna înaintea unei furtuni.

* * *

Când sfârşise bătrâna marea poveste, se făcu pe stepă o tăcere mormântală, ca şi când şi ea ar fi fost zguduită de puterea viteazului Dancu, care îşi lăasă inima să ardă şi muri pentru neamul său, fără să-şi ceară vre-o resplată. Bătrâna aţipi răzimată cu spatele de coşărcile de vie, tresărind din când în când. O priviam cu gândul; câte poveşti şi amintiri mai roiesc încă în mintea ei. Şi gândul meu sbura la inima învăpăiată a lui Dancu şi la fantazia omenească, care a creat atâtea mituri frumoase şi puternice, la vremile bătrâne cu eroii şi vitejiile lor, la vremea de urgie, — săracă de oameni eroi şi întâmplări măreţe, — bogată însă în neîncredere reci, ce iau ori şi ce în ris — la timpul deplorabil al oamenilor născuţi cu inimă moartă...

Un vânt repede ridică zambila de pe pieptul uscat al bătrânei Isergil, care adormia tot mai tare. Eu îi acoperi trupul ei bătrân si mă întinsei şi eu la pământ. Pe stepă era întunerec şi tăcere. Incet plutiau nori greoi pe cer... Marea vuia înăbuşit şi trist.

Bătrâna durmia... Durmia somnul cel de veci... Nu s'a mai trezit.

Trad: Ilie E. Torouţiu.

Veacul crimelor.

— Reflexiuni actuale. —

Zi de zi cetim în gazetele din ţară crimele cele mai îngrozitoare.

Mai deunăzi nişte tâlhari, poate Țigani corturari, au măcelărit pe şesul Ungariei o familie întreagă. După ce au luat din casă tot ce a fost mai preţios, trupurile moarte le-au aruncat pe podelele căsii, căreia i-au dat foc. În zilele trecute un român pacinic din Cluj a căzut jertfă furiei sălbatice a unor oameni fără D-zeu şi setoşi de sânge de om.

Şi alte de acestea fără număr.

Poliția și jandarmaria sunt neconținut pe urmele criminalilor. În raport cu numărul fărădelegilor, susținătorii ordinii și a siguranței publice, se par a fi în număr de tot mic, pentru că să poată preveni ori ce atac asupra păcii și siguranței publice. De ar sta la fiecare poartă un păzitor înarmat, nici atunci doară nu am fi siguri de pace deplină. Și dacă la fiecare cotitură de drum ar veghea un ostaș, ca să apere călătorii, nici atunci nu ar putea scăpa ei neajăfuți. În privirea făcătorilor de rele pușca și baioneta sunt niște mijloace de tot neputincioase; poți să oprești cu ele pe un timp mai scurt sau pe timp mai îndelungat săvârșirea faptei mișelești, dar nu poți să potolești în om pofta rea a inimei și dorul de răzbunare. Aceste nu se pot lecu în alt chip, decât numai prin cuvântul lui D-zeu, care precum ne spun S. S. părinți, biserica îl păstrează într'un vas prețios, ca pe un mărgăritar scump și ca pe o doftorie aleasă și vindecătoare a toată neputința. Cu acest cuvânt Mântuitorul a vrăjit pe ascultătorii săi și a îmblânzit chiar și pe dușmanii săi, de au fost siliți să mărturisească însiși: »Că nici odată nu a grăit om ca și acest om«. Cu acest cuvânt făcător de minuni a îmblânzit biserica neamuri sălbatice și a muiat atâtea inimi împietrite și pururea dornice de a vedea vărsându-se sânge de om. Tot acest cuvânt îmblânzitor îl are și azi biserica și cu acela vrea să vindece și azi slăbiciunile și suferințele societății omenești.]

Durere însă, că biserica nu-și poate împlini aceasta chie-mare așa precum s'ar cuveni, ca toți creștinii să guste dulceața cuvintelor mântuitoare și să-și cunoască datorințele sale față de D-zeu și față de deaproapele său. Insași stăpânirea civilă, care în fața duhului criminal și făptuitorilor de rele atât de neputincioasă este, încât însași se teme, că azi-mâne va fi răsturnată cu desăvârșire ori ce autoritate pe pământ, aceeaș stăpânire, zic, pune piedeci bisericei, ca să nu-și poată deprinde drepturile și datorințele sale, ce le-a primit dela întemeietorul ei și cari pe baza dovezilor din trecutul omenimii, singure au chezeșia de a aduce bine și fericire adevărată.

Pe când biserica, care, cu toate că e mai veche și mai pe sus de ori ce stat, — putem zice, că e mama și crescătoreea tuturor statelor — neconținut predică supunere și ascultare față de stăpâniri, zicând: »dați cele ce sunt ale împăratului împăratului, iar cele ce sunt alui D-zeu, lui D-zeu«; pe atunci stăpânirea în semn de mulțumită pentru ajutorul, ce îl dă biserica la deprinderea puterii sale, smulge din brațele sale fii ei credincioși și-i face pradă pierzării prin aceea, că o

prigonește cu toate mijloacele de și credincioșii ei se rușinează de ea.

Francia a adus pe tapet chestia despărțirii bisericii de stat și pasul ei a aflat resunet și în țara noastră, durere chiar prin rostul unui deputat român, glas ce a resunat de altcum în vânt, fiindcă a izvorit mai mult din mâncărimea de a pune lucruri noave și senzaționale la ordinea zilei, decât din convingere adevărată. Nu despărțirea însăși a bisericii de puterea civilă ne supără, chiar și de s'ar face în Europa întreagă. Biserica catolică din America nu are nici un raport deosebit cu statele unite, și totuși înflorește mai bine, decât ori unde. Ne supără aceea, că prin despartire se intenționează prigonirea religiunii catolice și se și pune la cale în tot locul, unde numai se poate. În Francia nici pruncii de școală nu au voie să între în clase cu cruciulițe pe piept; dascălul liberucuetător le confiscă fără cruțare. Ce primejdie vede dascălul acela în juvaerul băiatului, ce l'a căpătat poate cinste de ziua nașterii sau că a făcut bucurie părinților prin vre-un testimoniu bun? Aceasta, mă rog, e esecutarea legii separării bisericii de stat!

Prin aceasta esecutare piere însă simțul moral, se sporesc criminalti, temnițele se umplu, toată autoritatea, deci și autoritatea celor dela putere, slăbește și întreagă societatea merge cu pași redezi spre perire.

Trăim veacul crimelor și al descompunerii sociale, când puțin se dă pe simțul de cinste și muncă onestă. Se vânează după idei nouă, tulburătoare a ordinii publice. La rândul nostru preoții să vestim cuvântul lui D-zeu, vechiu ce-i drept, dar pururea nou prin adevărul singur mântuitor al sfintei biserici, ca poporul să înțeleagă, că ceriul și pământul cu toate iscodirile minții omenești vor trece, cuvintele Domnului însă nu vor trece.

Dr. Iuliu Florian.

Vorbe ale inimei de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Toronțiu).

Speranța resare numai acolo, unde deja capabilitatea nemuririi există.

Piedicile înaripează și îmboldesc speranța încurajată.
Sufletul virtuții e dragostea, coroana credinței — speranța.

A fost numai un vis.

Bătu și *unu* 'n noaptea mută...
 Dădeam s'adorm și nu puteam.
 Un singur ceas părea o sută...
 — Nevoi și mii de clipe grele
 Roiau prin gândurile mele;
 Și cum sufla zefiru 'n geam,
 Priviam perdut ca 'n stele...

...Părea 'n amurg, în vârf de
 munte
 Și soarele spre asfințit...
 Din deal mioarele cărunte
 În pas domol cobor la vale,
 Departe 'n urma lor agale,
 În zeghe veche, pirotit,
 Venia păstorul, frânt de cale...

Mai scăpără bătrânul soare
 Odată 'ncet ș' apoi muri...
 În boarea sării pe recoare
 Plângeau talangele a lene,
 Spre sat treceau rîzind sătene;
 Și 'n largul sferelor surii
 Vibrau cântări dinspre poene.

Am poposit. Din jos de stâne
 Gemea o turmă de cărlani
 Și lătrăria rânjit un căne
 Cu ochii ațintiți la lună.
 Pe clină strânși într'o cunună
 Glumiau șăgalnicii ciobani
 Cu strungărițele 'mpreună.

În mijloc bobotia o pară
 Și s'aprindea tot mai cu zor
 Sub farmecul de primăvară.
 — Moș Ion vorbea din vre-
 muri moarte
 De se mirau, zimbînd departe,
 Și stelele din slava lor
 De moșul Ion cu atîta carte.

Spunea mereu povești mărețe
 De lupte crunte din strămoși,
 Cuminte împărția povețe
 Și 'mbărbăta pe toți să ție
 La lege, limbă și la glie;
 Să nu se dee frânți, ori scoși,
 De vr'un dușman, de pe moșie.

Ș' apoi trecu să spună a jale
 De un neam cu codrul înfrățit,
 Ce-și plînge soartea în cavale
 Și geme 'nstrăinat sub soare
 De amarul zilei, ce-l dogoare;
 De un neam, ce plînge umilit
 Și ară altora ogoare.

Apoi tăcu. Ființa-i toată
 Și ochii limpezi și senini
 Se turburară dintr'odată.
 — Și atunci, cum începu a
 plînge,
 Li-a spus, că neamul, ce se
 stînge
 Și-i singhuit de haramini;
 Sunt frații lor străvechi de
 un sânge..

Ca fulgere săriră 'ndată
Și într'un cuvânt jurară toți
Pe sfânta dragoste curată,
Ce leagă fratele de frate,
Să frângă lumea jumătate:
Să mântue din mâni pe toți
Ce-s robi ai sorții blăstămate.

Stăteam înmărmurit de milă;
Și 'nfiorat de dragul lor,
Am genunchiat și am zis în
silă
Cu graiul tremurând: Părinte
Sădit-ai dragostea fierbinte
Și 'n frați de un sânge acelaș
dor
— Ascultă gândul lor cuminte!

*

Părea trecut de miez de noapte
Dinspre coclaur strălucia;
Pe plaiul trist și fără șoaapte
În pacea grea de cîntirime
Sburau hurezi prin înălțime
Și suspinând de asupra mea
Se prăbușau în adâncime...

M'am deșteptat... Buimac îndată
Grăbil la geam de l-am deschis
— Afară firea 'nviorată
Și câmpul nins de păpădie
Luciau în zare aurie...
A fost, a fost numai un vis,
Da-l văd, durere, și în trezvie.

Ion Roșioru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Anuarele institutelor de învățământ.

Scoalele din Blaj.

Raportul despre școalele din Blaj, acum »Balázsfalva« — cuprinde obicinuitele informații într'o estensiune de 165 pag. În fruntea raportului harnicul profesor Dr. Amb. Chețian publică sub titlul »Igiene școlarului« instrucțiuni și sfaturi foarte folositoare, cari presupunem că se vor scoate în broșură separată (sunt 34 pag.) spre a pătrunde și mai ușor în cerul cetitorilor, cărora sunt menite. La gimnaziu, au muncit 16 profesori ord., 4 estraord. Studenți au fost 508, între cari și 7 maghiari (doi de legea lui Moise). Între Români 440 au fost gr.-cat., 61 gr.-or., între aceștia 229 fii de țărani, 220 fii de preoți, învăț. și alți inteligenți. Din ei 119 au fost așezați în internatul Vancean; 14 au fost împărțișiți la masa studenților 88 au avut stipendii din diferite fundațiuni, variând între 34 până 360 cor. Suma întreagă a stipendiilor: 12. 251 cor. 56 fil. Pe lângă aceste ajutoare au mai primit 182 stud. de cei

fără stipendii și cari locuiesc afară de internat, beneficiu de pâne, câte o tablă de »țipăi« à 3 chgr. pe 5 zile. S'au dat în cursul anului aproape 10.000 table, și s'a consumat astfel 543 hectolitre de grâu, pe cari le dă, în părți egale (câte 181 hect.) fondul basiliților, fondul seminariului teologic și domeniul metropolitan. Astfel Blajul mai este și astăzi acela, care frânge nu numai »pânea sfântă a învățaturii« cum zicea Vlădica P. P. Aron, — ci și pânea cea de toate zilele pentru trai.

Cărți de premii s'au dat studenților buni la sfârșitul anului în preț de 700 cor., iar pentru medicină împărțită morboșilor gratuit, s'a spesat 454 cor., dintr'un fond anume, care are capital de peste 21.000 cor. Prafurile contra frigurilor s'au pregătit în regie proprie, de aceea s'a spesat relativ așa de puțin. În folosul acestui fond, menit să creeze cu timpul un spital, se dă în fiecare an tradiționalul bal al studenților dela »Trei-Sfinți« — patronii cerești ai gimnaziului — un mijloc, prin care și în estan s'a adunat venit curat de 509 coroane.

Cea mai nouă instituțiune filantropică pe lângă acestea școale este masa studenților, care anul trecut și-a început și ea rodnică lucrare, împărțind 15 stud. cu prânz gratuit, sau foarte ieftin (4 cor!) la o masă din internat.

»Masa« are acum statute aprobate și ce e mai mult un capital de 23 mii cor. S'ar mai fi putut încă — și ar fi și trebuit — aduna, dacă comitetul de acțiune nu s'ar fi desființat, ci ar lucra înainte. »Raportul« publică statutele, cari nu mai preved nici o »acțiune« pentru colectare; se pomeneste într'o notă pripășită și de comitetul de acțiune — istoricește notița e incompletă, cu sau fără intențiune. nu știm, D-zeu știe — dar iac așa, ca de vecinică pomenire; măcar că dacă era să fie desființat, merita mai multă recunoștință istorică acel comitet, care a îmbrătoșat cu căldură idea oportună lansată de d-l Dr. A. Pop, medicul școalelor și a adresat apelul acela călduros, pe urma căruia s'au adunat cele 20 mii și al cărui autor nici pomenit nu e acum.

Comitetul de acțiune ar fi trebuit să rămână în permanență cu atât mai vârtos, că capitalul este relativ mic și fără o continuă mișcare, colecta nu prea merge, nici chiar cu ajutorul studenților. În anul espirat numai un singur student a mai colectat 9 cor. 40 fil. (Este I. Maxim din Săcădate). Notăm, că membrii fondatori se pot face cu 1000 cor., pe viață cu 200 cor., ordinari cu 10 cor. pe an.

Mai amintim »de societatea pe lectură« a studenților, un fel de masă spirituală a sufletelor tinere. A avut 99 membrii (din cl. VII. VIII.) sub conducerea profesorului G. Precup și sub prezidiul studentului Ioan Pop, fiul fostului vicar la Năsăud ambii din țara grănițerilor. Membrii au prezentat 41 lucrări, din cari ~~sau~~ ~~cetit~~ 23. Mai harnici au fost I. Georgescu, A. Pop-Dafin, A. Lupean (Melin), C. Roșcău, E. Goga, A. Șincai, etc. Societatea are capital de bani 1122 cor., iar capital moral: 2809 volume de cărți în bibliotecă.

La institut pedagogic era să se facă pentru anul trecut »o premenire pe de a întregul« se zice în »Cronica« institutului. Durere — zicem noi toți — că »premenirea dorită« s'a făcut numai în parte. Au muncit și aci 12 profesori cu directorul 13, având 103 elevi, în 4 cursuri. În cursul al IV. — acum întâi deschis — au fost 40, dintre cari 28 au făcut și esamenul de cvalificație cu succes.

Elevii primesc și unele ajutoare, deși nu în măsura ce ar trebui, ca fiitori dascăli ai țărănimii. 12 au avut stipendii de câte 100—200 cor. 61 au fost împărțiți cu pâne, 1 a fost la masa studenților. În internatul preparandial au fost adăpostiți vre-o 30 elevi, cari plătesc anumite taxe; au primit ajutoare în naturale (dela Metropolie) și în bani (dela »Patria« și »Economul«, etc.). Elevii preparandiei au și ei o societate de lectură sub conducerea profesorului I. F. Negruțiu, care a dezvoltat o activitate laudabilă, acasă pentru membrii, și prin sate, pentru țărani. În Blaj au dat membrii două »producțiuni«, dar micile lor concerte de prin sate au fost de sigur foarte în loc. »Școala de aplicație« de lângă preparandie a avut numai 48 elevi, cari scad din an în an, în cl. I. au fost numai 4! Crozav sămn al stărilor, când ne gândim, că în acelaș Blaj, pe care preparandia îl numește tot »Balázsfalva« este o altă școală plină de elevi români.

De încheiere remarcăm, că profesorii au voit să facă o excursiune cu elevii la Brașov și resp. în București, dar nu li-s'a dat »voie din partea superiorității de stat«.

Școala de fete a avut în cursul anului doliu greu, încetând din viață directoara internatuii Aur. F. Solomon. Pe sicriul ei (nu al său!) a pus școala, eleve și profesori, o cunună în sămn de iubire. Școala avu 12 profes. și 105 eleve, dintre cari 44 au avut ajutoare și stipendii dela 10—300 cor. Reuniunea femeilor rom. a dat 600 cor. la 24 eleve. — Mai este în Blaj o școală pentru învățaceli de meserii, care a avut 42 elevi, provăzuți gratuit cu cărți, vestminte, etc. — și școala

se susține numai din contribuiri benevole. »Reuniunea femeilor« îi îmbracă, »Patria« le dă 100 cor. bani, Metropolia lemne de foc și alții altele. Reun. meseriașilor se interesează viu de școală, în care au învățat în anul trecut: 2 comercianți, 7 măsari, 6 croitori, 9 pantofari, 5 cojocari, 5 mecanici, 2 com-pactori, 3 tipografi și câte 1 faur, zidar și franzelar.

Pentru a fi complet raportul adaugem, că la azilul de copii, de sub conducerea d-șoarei Melania Brendușan, au primit calificăție de îngrijitoare 5 eleve mari și au fost îngrijiți 36 elevi mici.

Gimnaziul din Brașov.

Anuariul acestui gimnaziu, totdeauna mai bine redactat ca formă și ca fond, decât celelalte anuare românești, se prezintă și în estan (al 43-lea) în condițiuni foarte bune. Chiar la introducere constatăm un moment cultural de mare preț. Se publică adecă descrierea călătoriei, pe care studenții din clasa a VII-a a acestui gimnaziu au făcut-o sub conducerea profesorului lor Dr. Iosif Blaga și însoțiți și de alți profesori în Italia, în deosebi la Roma. Relevăm acest fapt ca un în-sămănat moment cultural, pentru în-sămăntatea ce o au în general excursiunile de acest fel și în deosebi pentru în-sămăntatea specială românească, ce o are pentru niște tineri români în vârsta lor cea mai fragedă, o excursiune la Roma, și peste tot în Italia, leagănul obârșiei noastre.

E o înaltă chestiune de cultură, mai ales la noi Români, ca să cunoaștem aceasta grădină de două ori frumoasă a Europei, frumoasă prin darurile naturei, și frumoasă prin belșugul de frumseți a comorilor ei de artă. Și totuși cât de puțini dintre noi o cunosc! Dar e și mai important, că aceasta cunoștință, ce se poate face într'o călătorie de 10—20 zile, să se facă în vârsta tinerească a studiilor, când amintirile vieții clasice a străbunilor nostri sunt încă proaspete, și când inima gustă mai bine plăcerea nevinovată a contemplațiunei și intuițiunei, ce lasă urme cu atât mai vii. Ce înriurire va avea asupra unor tineri de 16—18 ani, Italia scăldată de Mare și presărată de strălucirea artelor și a istoriei ei strălucite, ne putem închipui. Orizontul cultural lărgindu-se din vreme spiritul trebuie să se desvoalte mai liber și scuturându-se de anumite preocupațiuni, proprii îngustimei de vederi, trebuie să deschidă loc, în suflete, unor opinii mai generoase, mai largi, a căror înriurire nu se poate să se resimtă și în viață noastră publică.

Câte mizerii nu se întîmpină la noi tocmai pentru intoleranța celor cu orizonturi strâmte și cât de mult n'am suferit noi toți, în trecutul nu chiar îndepărtat, pe urma preocupărilor și prejudecăților numite »confesionale«, de fapt însă culturale, când Blajul, »Roma mică«, era socotit la Brașov ca ceva abominabil. Cu vremea, pe urma cultivei pornite tocmai dela acest Blaj, s'au pornit acțiuni culturale și la Brașov, și dacă părinții pravoslavnici brașoveni se temeau mai nainte să-și trimită copii la școlile din Blaj, admiteau mai târziu, ca fii lor să fie luminați de niște luminători veniți dela Blaj, iar acum iată, că Brașovenii nu numai că merg pe la Blaj ci se duc și la Roma mare, a Italiei, și petrec cu săptămîna acolo, vizitînd și admirînd, cu evlavie, basilica s-tului Petru din Vatican. Drept, că acești primi peregrini dela Brașov n'au văzut în Roma ceea ce e mai interesant pentru toți, pe Papa, și n'au cercetat ceea ce nouă Românilor ne este mai scump, mormîntul lui Inocențiu Micu Clain, dar aceasta o socotim numai ca ceva incidental și suntem siguri, că cei ce vor urma calea inimoșilor tineri din primăvara anului 1906 vor ști să profiteze și mai bine de prilejul ce li-se dă, poate pentru toată viața.

Excursiunea studenților în Italia merită să fie cunoscută de cât mai mulți, pentru că ar merita să o urmeze și celelalte gimnazii ale noastre. Descrierea amănunțită făcută de d-l Dr. Blaga pare a urmări aseasta țintă, pentru că ferindu-se de poesia, obicinuită și aproape inevitabilă într'un astfel de subiect, ține a servi mai mult de o călăuză credincioasă. Ori cine se gîndește la o astfel de călătorie va ceti-o deci, nu numai cu plăcere, ci și cu folos.

Idea unei excursiuni în Italia d-l Dr. Blaga o avea de mult. Înainte cu 8 ani avînd conducerea cl. I. a sugerat-o elevilor săi și pentru a o putea realiza a întemeiat în mijlocul lor un fel de »bancă«. În vre-o 3 ani au adunat peste 1000 cor. Asta a devenit un factor educativ al clasei. Se poate închipui ce îndemn va fi fost pentru elevi 7 ani de a rîndul dorul și gîndul neconținut de a ajunge să vadă Italia, să vadă Roma, cu toate minunile ei, pe cari autorii clasici, ce se studiază în gimnaziu, neconținut le evocă înaintea sufletului.

În fine a sosit anul dorit. Pe la Crăciun studenții au colindat nașterea Domnului cu gîndul la Roma; au dat și o serată literară la Rășnov și o producțiune teatrală în Brașov cu acest scop; au adresat cereri la unele bănci, ba s'a aflat un entusiast al Romei, d-l Aug. Paul, care cunoștea această *via sacra*, care a ținut însuși o conferință în Brașov pentru a

aduna ceva parale și a înlesni unui elev mai sărac realizarea unei dorințe, cu care crescuse înfrățit.

...»Era o zi frumoasă, cu soare, prima zi caldă de primăvară, când am plecat din Brașov...« — zice Dr. Blaga. Se topia — va să zică, și neaua iernii brașovene de căldura veseliei celor 30 studenți și a suitei lor. »Rareori va fi vibrat inima studenților noștri de așa mândrie și mulțămire, cum vibra în momentul plecării din gara Brașov« — zice cronicariul călătoriei. »Eram mai veseli ca cei noue din Văslui« — ce plecau la Plevna și Grivița. Dar nu numai studenții, toată lumea care înțelegea, simția că e un eveniment, ce se petrece. La Brașov studenții sunt însoțiți de o ceată de elită, care face ca plecarea lor »să aibă un caracter festiv.« La gara din Blaj sunt salutați de profesori și studenți gimnaziali; la Cluj sunt întâmpinați de protopopul Dr. Dăianu și studenți universitari, cea ce li-a făcut »deosebită bucurie.«

Peste Budapesta se trece ușor; e un încunjur și desigur nu un noroc, că drumul nostru la Roma duce prin Budapesta.

În drum spre Fiume se întâlnesc cu cete de stud. dela alte gimnazii ungurești, cari, nu merg decât până la Fiume, resp. Venezia. Aceia »se mirau de norocul« Românilor, că pot face așa o călătorie, până la Roma! După o noapte obosită, neplăcută, răsar zoriile plăcerii. Se văd munții Karstului, se vede Marea! Ah ce plăcere, ce trezire la sublim, din toropeala unei nopți chinuite. »Cu ce putere de sublim impresionează marea asupra sufletului omenesc!« — zice cronicariul rece. Apoi tot mai multe momente plăcute. Fiume, orașul de mare, Abbazia, micul paradis, scăldat în soare, udat de mare; apoi plecarea cu vaporul, seara, pe lună, într'o »sară frumoasă și liniștită, cu lună plină.« Dimineața se trezesc băieții, es pe bord, și se îmbeata de plăcerea aerului răcoritor de pe mare și de priveliștea răsăritului de soare.

Văd Ancona și sosesc la Roma, seara la 9 oare, cu impresia feerică a Romei luminate splendid. Trec Tibrul și se așează în ospțiu sfintei Marta, unde călugărițele, ca niște mame, ca niște surori, îi așteaptă cu cina. — Dimineața cum es din casă văd piața sfântului Petru. »Dela biserică, și de o parte și de alta, ies ca două brațe, în formă de semicerc, ca un semn al *primirei*, niște colonade maestose...« Eată cum primește Roma pe fii săi doriți, cu îmbrățișare sfântă de mamă!

Românașii admiră obeliscul egiptean adus la Roma de Caligula, care e așezat în piața aceasta cu brațele deschise.

Nicăiri *orientul și occidentul, trecutul și prezentul*, nu e mai aproape, mai contopit, ca aci.

»Impresiunile sublimului, ce-ți înflorează ființa stând și privind în această piață, îți pregătește sufletul pentru măreția ce are a simți ajungând în biserică.« Și credincioșii sfântului Niculae dela Brașov intră în basilica stului Petru din Vaticana!

»Când intri mai întâi în aceasta biserică măreață și colosală, te perzi cu privirea prin ea. Te impresionează prea multe deodată. Am gustat măreția ei generală... Simți și puterea Dzească și cea omenească în cel mai intensiv mod. Am petrecut vre-un ceas în ea. Când ne-am depărtat eram hotărâți să o mai vedem în fiecare zi, cât stăm în Roma.«

Astfel după închinăciunea de dimineața peregrinii pleacă să vadă Roma, Roma antică și modernă. Și văd rând pe rând tot ce are frumos, clasic, vechiu și nou: Palazzo di Venezia, Panteon, Forum Romanum, Forum Traiani, Palatinul, Capi-toliul, Amphiteatru, Pincio, catacombele, muzeele, bisericile, palatele, teatrele, etc. Dar în fiecare zi dimineața intră mai întâiu în San-Pietro, și se închină, cu sufletul, că Spirit este D-zeu, și se cade a ne închina cu spiritul și cu — adevărul.

Și după ce văd multe de toate, în curs de 6 zile, pleacă spre Neapol, fără să vadă cele amintite deja. La Inocențiu Clain par a nu se fi gândit; la Papa însă voiau să meargă, dar n'au avut noroc.

»Era să vedem și pe papa — zice cronicarul. — Secretarul ambasadei noastre ne și dase o recomandăție. Dar fiindcă papa numai cu ziua de Luni a început a primi, și fiindcă pentru acea zi aveau audiență deja mulți, cari se înștiințaseră mai nainte, a trebuit să renunțăm dela această dorință. Când auzi superioara ospitiului, că mergem fără a fi văzut pe Stul Părinte, ne-a propus, să stăm și Marți, asigurându-ne, că la întervenirea dânzei, vom fi primiți. Nu s'a mai putut. Erau deja luate dispozițiile de plecare.«

Înainte de plecare își iau cu mulțămită adio dela ospitiul primitor, care i-a găzduit.

»In Ospizio Pontificio di »Sta Marta« presso San-Pietro, — zice cronicarul — o mănăstire colosal de mare, condusă de călugărițe, am fost foarte bine găzduiți. Un loc mai potrivit pentru excursiuni cu studenți nici nu se poate închipui. Aveam săli mari, cu câte 10 paturi; fiecare pat era închis cu perdele albe, formându-se pentru fiecare câte o cameră mică. Curățenie exemplară. În o sală s'au pus câte 8 școlari și 2 profesori. Pentru spălat erau camere separate, anume întocmite.

La masă aveam mâncare simplă, dar curată și sănătoasă, și câte $\frac{1}{2}$ litră de vin, la prânz și la cină, de fiecare persoană.

Când ni-s'a bolnăvit un școlar, cu gâtul, i-s'a dat cea mai bună îngrijire. De două ori îi venia doctorul. Și ni-s'a cerut numai 6 lire.

Superioara ospitiului este o femeie harnică, cultă și conștientioasă, un suflet nobil, o conducătoare, cum rar se va găsi, *adevărat superioară*«.

Apoi pornesc cu durere... »Durerea, că ne depărtăm de acest monumental oraș, se resimțea tot mai mult în sufletul nostru. Și pentru alții va 'esercita Roma puterea aceasta de vrăjire, dar pentru noi Români, ea este mai mare, mai pătrunzătoare.«

Călătoria la Neapol, tocmai când Vezuvul opera așa de grozav, a fost extrem de interesantă. Ilustrațiile ce le dăm, din bunăvoința direcțiunii, arată că Românașii nostri au umblat pe lavă fumegândă și au văzut proaspete urmele pustiirii, ce a pricinuit acea groaznică catastrofă, ce reamintea pe cea de pe vremea lui Plinius, când se îngropa orașul Pompei, spre a-l conzerva ca într'un lugubru muzeu pe sama 'epigonilor de noi. Printre ruinele așa de fidele a unei vieți îngropate, călătorii nostri au simțit viu legătură tainică, ce ne dă nouă Românilor tot prețul ființei de rassă latină. (V. pag. 479, 481, 83—5.)

»Din toate locurile, cu amintiri și dovezi din viața romană, — zice cronicarul — te depărtezi cu greu; par că o putere tainică te ține legat de ele. Când îți vine vremea să le părăsești, nu-ți poți deslipi sufletul de ele. La Pompeiu am simțit aceasta și mai mult. Când ne-am reîntors iarăș spre Porta Marina, mergeam tot uitându-ue îndărăpt, ca și când ne-am fi despărțit de cei mai intimi ai nostri«.

După excursiunile interesante de lângă Napoli, călătorii s'au întors prin Florența și Venezia, acasă, plini de impresii și cunoștințe.

»Impresiunile, ce a adunat sufletul nostru în acest timp, — zice cronicarul Dr. Blaga — vor fi în tot cazul cele mai prețioase părți ale lumii noastre ideale. Ele de o parte, ne-au îmbogățit cunoștințele, pe cea mai bună cale, prin intuițiune, și ne-au adus lumină în jurul multor idei și chestiuni, ce ne oferise istoria, de altă parte sunt chemate a potența senzibilitatea inimei noastre și a ne servi elementele necesare pentru alintarea înălțătoare a sufletului nostru creându-ne momente plăcute de câte ori ne transportăm cu gândul în acele locuri«.

Dacă ar fi numai aceasta descriere moment vrednic de relevat din anuarul gimnaziului din Braşov, încă ar fi destul, dar mai sunt încă multe, pe cari le vom atinge mai pe scurt.

Amintirei răposatului prof. Dion. Făgărăşanu se închină câteva pagini frumoase; mai ales discursul fumebral al d-lui Dr. Al. Bogdan e de toată frumuseţa; potrivit şi discursul studentului Aur. Bârseanu.

Gimnaziul a avut 13 profesori, cari pe lângă salariile lor din fondurile bogate ale bis. sf. Niculae, au primit şi dela stat întregirea oferită, în total de 16,400 pe un an. Unii profesori au primit pe acest titlu câte 2000 cor., şi totuşi presa aşă de zelosă întru a face trădători pe archiereii uniţi, cari au admis şi ei acelaş lucru, n'a avut nici un cuvânt de zis. Remarcăm faptul numai pentru caracterizarea acelei prese, care se zice naţională, şi se ţine obiectivă şi imparţială.

Incolo avem nădejde că profesorii îşi vor împlini ca şi până acum, ba şi mai mult, cu toată inima, chemarea lor frumoasă culturală.

Masa studenţilor dela Braşov se desvoaltă foarte bine. Are avere totală de peste 42,000 cor. şi în tot anul creşte prin colecte continue, nu ca cea dela Blaj. În anul trecut s'a adunat peste 6000 cor.

Gimnaziul are fond pentru îngrijirea şcolarilor bolnavi de 9834 cor., fond pentru ajutorarea profesorilor în misiuni de studii şi editarea de cărţi (fondul »Coresi«) de 3000 cor. şi altele. Are 3 biblioteci una centrală, în usul profesorilor, biblioteci de clasă, pentru şcolari, şi una, bibliotecă de mână, care stă zilnic la îndemâna profesorilor în cancelaria lor. Pentru l. sa cumpărat 68 cărţi cu 379 cor., dar nu cu destulă măsura ştiinţifică: De pildă s'a cumpărat cartea vicariului V. Mangra despre »Sava Brancovici«, dar nu şi cea a canonicului Dr. Bunea, fost elev al acestui gimnaziu. Apoi cărţile donate nu se înseamnă cu titlul, ca cele cumpărate, ceea ce nu se poate înţelege.

Bibliotecile de clasă au peste 2000 volume; s'au îmbogăţit în estan cu cărţi în preţ de 441 cor. Intre acestea şi broşurile »Ursu Broina« şi »George Bariţiu« edate de desp. Cluj al »Asociaţiunei«.

Societatea studenţilor a lucrat bine. Efectelele excursiunii în Italia aci s'au vedid. Aurel Mureşan a cetit trei lucrări, descrieri din aceasta excursiune; asemenea Ioan Săcărean (note de drum) şi Ioan Ţicu (Renaşterea artelor clasice în Italia)

Există două fonduri pentru excursiunile viitoare. Unul general »Collega« și altul special, al cl. III., întemeiat din ci. I. cu scopul espres al călătoriei în Italia. Se administrează de un comitet școlar sub conducerea profesorului Dr. Blaga, patronul excursiunilor în Italia.

Crestături.

— **Istoria emancipării femeilor.** Nu de muț a apărut o carte despre chestia feministă (Aug. Rösler, *Die Frauenfrage*, Herder, Freiburg, ed. 2. 1907); din ea scoatem datele următoare.

Lupta femeilor pentru drepturi politice s'a început în America la 1848. Atunci s'a ținut o mare adunare de femei în orașul Seneca Falls (Nev-York). Aniversarea acestei adunări se serbează în fiecare an (14 Iulie) sub numele »Womans Rights Convention«. Conducătorul adunării era o anumită Elisabet/ Cady, căreia nu-i convenea, cum trebuie să asculte femeia de bărbat? Adunarea a și protestat energic împotriva acestor stări sociale și a hotărât să e lupte o reformă radicală a societății de azi, ca să elibereze femeia din slăvie.

De aci au început »copilele rezmeriței« cum se numeau ele pe sine (nu ale suferinței) a pretinde drepturi, egale pe toate terenele cu bărbații. Au început în Boston edarea unei reviste, a cărei prima redactoare a fost Paulina Davis Wright. Au ridicat în Boston, New-York, Chicago institute (Liceumbureau) pentru educarea misionarițelor. Apostolul lor era încă tot domnișoara Cady, care s'a măritat apoi după renumitul Stanton, duce american.

Mișcarea a avut efect. La 1849 Elisa Blackwell a fost promovată întru »doctor« în medicină. La 1853 aflăm deja și un preot pro-

testant în chip de femeie, firește, tot în America. Dreptul de alegele însă, pe lângă toate străduințele lor, numai în veacul prezent, numai în 4 state l'au putut obține: Wyoming (1890), Colorado (1893), Wach (1895) și Idaho (1896). Cunoșcătorii acestor state spun, că și ele, nu din convingere politică sau din complezanță, au dat drepturile acestea, ci e' propriu temperamentului american de a căuta în toate extravaganța.

Celelalte state au rămas tot în urma Americii. În Anglia au cerut femeile deja la 1855 revizuirea dreptului de căsătorie, dar mișcarea de emancipare proprie s'a început numai în 1869, când a apărut cartea lui Mill Stuart: »The Subjection of Women« (subjugarea femeilor), în care pretinde pe sama sexului feminin egale drepturi cu ale bărbaților. Cum a ajuns acest bărbat apostolul mișcărilor feministe, se explică de acolo, că avea o muiere aspră de tot. Prima foaie englezească, ce luptă pentru dreptul de vot al femeilor a edat-o Lydia Becker în Londra, 1870. Astăzi chiar femeile din Anglia luptă mai înverșunat pentru dreptul de vot și chiar în lunile trecute se produsera pe străzile Londrei bătăi sângeroase pentru ținta aceasta. La popoarele nordice mișcarea încă nu a luat dimensiuni mai mari.

În Germania Luise Otto a început mișcările feministe în o formă mai precisă. Cauza a fost mai mult economică. Întreprinzătorii diferitelor fabrici văzând, că lucrul femeiesc e mai efitn, au

început a se folosi tot mai mult de munca lor. Prin aceasta au abătut femeia dela destinul ei natural, iar aceea drept răsplată a început a râvni la drepturile bărbaților. În 1849 a apărut în Germania cea dintâi foaie emancipată dar nu a trăit mult. O durată mai lungă a avut revista »Neue Bahnen« (câi noi), apărută la 1866. Azi Germania e plină de asociații feministe. Între acestea multe sunt împintenate de secta francmasonilor și între ele se află mai multe cari luptă deadreptul împotriva căsătoriei și pledează pentru »dragostea liberă«.

În Franța dela revoluția din 1848 nu mult s'a desvoltat mișcarea feministă, dar a luat o direcție mai sistematică. În 1871, pe vremea republicei a 3-a, Amalie Bosquet a cerut revizuirea codului Napoleon, dar n'a fost ascultată. Cea mai rezolută conducătoare a mișcărilor feministe în Franța a fost Louise Michel. În Franța se țin marile congrese feministe.

În celelalte țări femeile se iau mai tot după exemplul Americii și Franței. E interesantă Rusia. Acolo stările politice nu-s favorabile pentru agitații și adunări publice, deci femeile sunt silite să meargă în străinătate și acolo să formeze câte o ligă de natura aceea. În Elveția bună oară față de 140 studente din țară au fost 1247 studente din Rusia.

Peste tot, mișcărilor feministe mai radicale încep a se contopi cu acele ale socialdemocraților și francmasonilor.

b.

— **Propaganda catolică în România.** Pe tema aceasta începuse de mult foile din România o luptă împotriva catolicilor. Ansă au dat nește articoli scriși de Msgr. Netzhammer, *Archiepiscopul catolic dela București*, într'o revistă bisericească din Salzburg »Salzburger Kirchenzeitung«. Sf. Sa scria despre răscoalele țără-

nești din România și rolul clerului în acelea. Foile noastre — gata ori când a secolul celor din România — au și început a vorbi despre »propaganda« cat. în România, despre prozelitism, iezuitism, etc. »Secolul« a publicat un articol foarte violent pe tema aceasta și articolul îndată a fost reprodus și de »Telegraful« nostru spunând câte și mai câte la adresa catolicilor din România — fără nici un rost!

Scriitorul acestor șire am cetit articolii Msgr. N. din »Salzb. Kirchenzeitung« și n'am aflat în el nici urme de propagandă, prozelitism, iezuitism. Distinsul prelat, laudat nu de mult chiar de dl lorga, descrie cauza răscoalelor și rolul clerului în acelea. *Archiepiscopii ortodocși din România* numai într'un târziu și-au venit în ori în fața evenimentelor dureroase, pe când episcopul catolic din Iași deja în 23 Martie a adresat cuvinte de pace și liniște poporului său credincios. După aceea a apărut cunoscuta circulară a clerului ortodox, adresa Mitropolitului Primat, etc. Învățațul *Archiepiscop* arată însă, ce ar fi trebuit să facă clerul înalt și preoțimea țării în fața răscoalelor, ca să mântuiască poporul de catastrofele suferite. Cu un cuvânt, face o critică justă și frățească preoțimei ortodoxe din România.

Iar de asta să nu se supere cei critizați. Nu, doar toți știm, ce spirit preoțesc și ce misiune apostolică se poate accepta dela ei. Cunoaștem slăbiciunea clerului în viața publică a României, cunoaștem duhul puțin evanghelic, ce stăpânește în general clerul ortodox în România, în o măsură așa mare de chiar și ei desperează de o îndreptare. (A se vedea »Școala și Biserica« din București nr. 2—1907 p. 54 urm.). Nu mai pomenim de mănăstirile, pentru a căror reglementare s'a fost dat un circular, rămas literă moartă. Biserica ortodoxă, durere, o simțim și resim-

țim și noi, nu se află nicăiri într'o stare mulțămitoare. Cazul Brancovici și cele ce s'au săvârșit în jurul lui, sunt prea proaspete.

Archiepiscopul catolic din București judecă foarte corect, când atribue decadența aceasta împrejurării, că clerul capătă o educație prea lumească în seminare, unde majoritatea profesorilor sunt mireni chiar și la facultatea din București, unde există un singur profesor preot! Cum ar putea inspira nește laici spiritul adevărat preotesesc în ucenicii lor, spirit, fără de care aceștia nu vor avea nici odată vre-un ascendent asupra urmașilor lor? Și dacă chiar și iubitul nostru »Neamul Românesc«, zice, »că acest punct de vedere e cu totul greșit; clerul nostru național nu trebuie să fie clerical«: -- arată numai că Redacția nu știe face deosebire între așa numitul clericalism (care însuși e în cele mai multe cazuri o fantomă) și între dușul preotesec evanghelic, care produce cel mai curat naționalism și cea mai sinceră iubire de patrie... Acest spirit se cade să și-l câștige preoțimea ortodoxă din România, căci până atunci nu numai catolicii li-or zice lor, dar și ei unul altuia: *cei ce urîți Sionul, rușinați veți fi de Domnul.* (»Păstorul ortodox«, Pitești, 1905, pag. 402).

— **Noul »Syllabus«** Ce este Syllabus? este o listă de propoziții, a căror mărturisire e oprită și cari luate întors, exprimă credința cea adevărată. »Syllabus« — cel vechiu l'a edat Papa Piu IX. în 8 Dec. 1864 și cuprinde 80 teze greșite ale vremilor de atunci. Cel nou e edat de Papa Piu X. prin Of. S. în 3 Iulie 1907 și se numește după cuvintele dela început: »Lamentabili sane exitu.« Constă din 65 teze de cuprins biblic, istorico-dogmatic, juridic, pur dogmatic, filozofic și liturgic, cari toate sunt osândite, adecă declarate de false. Toate sunt născocite de o ezegeză

falză și antiscentifică și de un mod de gândire destrăbălat.

Nici nu e mirare. Protestantismul modern, care în filozofie profesează relativism, în istorie raționalism, în morală subiectivism, a infiltrat pe mulți și dintre teologii catolici. E știut, că și în biserica catolică există libertatea gândirii și a cuvântului, dar numai până la o anumită limită. *Est modus in rebus.* Cel mai mare tiran este logica. Unde logica din anumite premise istorice sau speculative arată ceva de adevărat, nu mai este voie de a gândi altceva. Așa este toată sistemă morală și dogmatică a bisericei. Tot, ce e în biserică, dela *Christos* nu se poate schimba. Ce e de a doua mână: așezămintele bisericei, disciplina, aici este voie de discutat. Și aici însă trebuie știut, că nimic nu e în biserică, ce n'ar fi rodul multor ani de experiență și ce n'ar fi introdus după cea mai bună chibzuială a multor oameni cu minte. Și trebuie știut, că de multe ori n'ai voie să vorbești, nu pentru că n'ai avea drept a vorbi, ci pentru că în anumite împrejurări cuvântul tău strică. Așa și în Syllabus și în decretul Papilor se încrestează multe lucruri, cari poate nu sunt cu totul eretice, dar profesarea aceloră nu corăspunde unor anumite împrejurări.

Pentru acea »Syllabus« nu e »definiție ex cathedra«, nu are valoare dogmatică. Va să zică: nu tot, ce stă acolo, e ereză învederată, e numai chestie de supunere canonică. Asta se poate zice mai ales despre »Syllabus« lui Piu IX. despre care cei mai mulți teologi catolici (Fessler, Rudigier, Biederlach, Hurter, Schanz, Hergenröther) susțin, că nu e judecată infalibilă despre tezele respective.

Altcum stăm însă cu noul Syllabus. Aici se cuprind propoziții, cari toate sunt produsele protestantizmului modern, cari toate lovesc direct în credința creștină ca-

toică, stabilite excatedra prin pontifici și prin conciliile univezale. Au nu este absurd, a supune autoritatea magistrală a Bisericei unor autorități omenești, a atăca inspirația, autenticitatea sf. Script. a nega modul original al revelației și al dogmelor, divinitatea lui *Christos*, învierea istorică a lui, autenticitatea sf. taine, constituția Bisericei dela *Christos*, a spune, că tot adevărul e numai relativ, că întreaga credință creștinească e o evoluție din iudaizm, și că catolicizm^{ul} de azi nu se poate con-

corda cu științele adevărate...?? Propozițiile condamnate aici sunt în toată forma lor, de mult studiate și trecute prin o critică foarte severă. O adevărată definiție doctrinală!

Bine zice un preot francez despre noul »Syllabus« al Patriarc^hului Papa Piu X. (»La Croix«, 20 Iulie a. c.) acesta este izbăvirea și libertatea adevărată a cugetului, acesta e vindecarea minții bolnăvite și îndărătnice, e calea spre libertate, e adevărul, care mântuiește toate...«

b.

Serisori și răvașe.

— O scrisoare de pe Câmpie. —

Iluzii vii îmi frământă mîntea cu câteva zile mai înainte: Adunarea despărțămîntului XXV. al M. Ludoșului, Concertul și Petrecerea de vară arangată de tinerimea univezitară de pe Câmpie. Cu nerăbdare așteptam vorbirile frumoasă ce să vor ținea poporului nostru de pe câmpie, care în mare parte oarbecă în negura neștiinței. În urmă iată sosesc în Iclânzul. Mulțime de tineri și bătrâni adunați în jurul școalei gr.-cat. aștepta, poate și mai doritori de cât mine cuvintele conducătorilor.

Iată-ne în urma urmelor în curtea școalei; deodată se face liniște adâncă.

Prezidentul, R. Orbean, preotul locului deschide ședința despărțămîntului. În scurte cuvinte vorbește Dsa despre foloasele asociațiilor pentru noi Români, în spețial pentru biserică, școală și popor. Ne amintește persoane marcante, pe cari le putem cunoaște de aici, apoi ne amintește greutățile, cu cari are de a se lupta poporul român în mijlocul împrejurărilor ce-l încunjură.

Urmează apoi cetirea rapoartelor. Secretarul Dr. I. Oltean cetește membri fondatori și ordinari, amintește apariția foii populare »Țara Noastră« propune ca să se aboneze.

Cassarul, Ioan Boer, din Lechința cetește rap. de pe 1906: Percepțiunile au crescut la 208 cor. 60 fil., erog. 136 cor. 40 fil., averea totală de 158 cor. 20 fil.

Toți se vor fi așteptat la o altă vorbire mai vie, mai interesantă, mai folositoare poate, decât la cea rostită de d-l Orbean. Așteptam să desfășure în cuvinte mai calde, mai pe înțeles »foloasele asociațiunilor«, nu e vorbă aici de inteligenți, ci e vorbă de popor, care la tot cazul s'a ales cu o nimica mare, deoarece sunt sigur, ca nici un singur țaran n'a înțeles absolut nimic. Mai așteptam acum vorbirea D-lui Sever Dan care s'a prezentat, că voește să vorbească poporului.

Ocupă locul deci Dsa; îndată la început chema poporul să se apropie mai bine, având Dsa o voce foarte debilă. Mă apropiu deci și eu, ca să-l înțeleg. Dau aici schița vorbirii D-sale, sperând că se vor mai afla alții, cari să scrie mai mult. Obiectul vorbirii e multiplu; adică D-sa, și-a ales mai multe obiecte se vede, că a voit ca să aducă pe sârmanul popor deodată în curent cu toate. Iată schița vorbirii. *Cine sunt binevoitorii poporului?* Poporul o știe bine. Vorbim deci despre rău voitori. Poporul carte multă nu știe, o spune deci D-sa. Să întoarce la binevoitori: Legea d-zeiască ne spune tot ce e necesar spre mântuire. Combate proverbul »fă ce zice popa dar nu face cea ce face el.« Amintește de seducătorii poporului de *Nazarineni*.

Vorbește despre principiile lor sau mai bine zis despre principiul lui că adică omul numai bun poate fi, (combate în puține cuvinte). Singura lege adevărată e a noastră. Poporul nu-i iertat, ca să se lase în voia întâmplărilor; să asculte de conducători, de preoți, învățători, etc. Se oprește la învățător. Amintește soarta și starea lui de mai de mult (30 ani înainte de aceasta. Lipsa ce o are poporul azi de învățător. Aduce exemplu pe Germani, al căror învățător îi învață la cultivarea pământului, la cetire de foi, etc. Amintește și legea Apponyi, pericolul ce ne amenință. Combate puținul interes al poporului, ce-l manifestă față de școală, apoi puținul interes de literatură, propune procurarea foilor populare. Se întoarce apoi la conducătorii țării; amintește pe deputați, dela cari, spune, că atârnă fericirea țării, atinge lipsa votului universal. Amintește alcoolismul, părerea ce o are poporul despre beție. Încrederea poporului în boscoane. În urmă incheie cu aceea, că binevoitorul fiecărui e el însuși. Aduce de ex. pe Sași, dela cari, zice, să învețe poporul nostru. Propune și îndeamnă, ca să se facă asociații pentru bucate și procurarea de foi.

Doamne multe a mai voit d-l S. Dan; cum spuneam voia ca să aducă pe bietul popor în curent cu toate lucrurile. Il asigur însă pe Dlui, că din toate cele poporul nu a înțeles nimic; nu se țin astfel prelegerile populare; nu se poate sări ca țarca... Făcea cu mult mai bine Dsa, dacă își alegea un singur obiect d. e. Alcoholismul, Foloasele tovărășiilor ori Nazarenismul. Cel puțin înțelegea ceva poporul. Interesul ce a deșteptat în popor vorbirea Dsale o mărturisește faptul, că dacă ar mai fi vorbit încă 10 minute, îl părăsiau cu toți, deși abia a vorbit $\frac{1}{2}$ oară. Amintesc cuvintele unui țăran: »Și eu am mai cetit, dar acolo spune în o vorbire tot despre un lucru, pe care te face să-l înțelegi. Dar Dlui, nu știi, dar eu nu l'am înțeles.

Urmează concertul. Cele petrecute înainte nu le amintesc. A atras mult atenția publicului piesele cântate în vioară de V. Muntean, apoi frumoasa arie cântată la pian de d-șoara Rely Boeriu și Selma Roesler.

Mai mult a plăcut însă publicului »Rugăciunea din urmă« declamată de V. Maior. Aceasta e românească, ziceau unii, aceasta o înțelegem; o doină românească ne-ar fi încântat mai mult poate, ca și ariile acestea artistice ale Italianilor.

În urmă e dans. Ca pavilion servește curtea școlii de unde în decurs de $\frac{1}{2}$ oară se ridică nori de prav. Slavă D-lui, că dnii arangieri au aflat de bine, ca să-și petreacă în sala școlii, lăsând pentru oaspeți frumosul pavilion, luminat mai mult de stelele ceriului. Câți dintre preoți vor fi alergând cu spese mari, ca să-și petreacă și fetele lor. Oare pretutindenii aranjează univertzitarii atari petreceri?

Savu Ținteș.

Vorbe ale inimei de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Torouțiu).

Speranța nici când nu te părăsească, când besnă de 'ntuneric se pune perdea ochilor tăi!

Speranță, cea mai mare minune, — cea mai luminoasă rază a Dumnezeirii, raza vieții eterne! — desigur »Dumnezeu există, și iubire există«!

Serbările culturale dela Băseşti.

Fraţii din Selaj din vechiu obicei țin câte o serbare mare culturală în tot anul, vara, care întruneşte la un loc tot ce are Selagiul iubitor de cultura românească, preoţi, mireni, fruntaşi şi ţărani din toate părţile. Serbările acestea culturale, cari incadrează adunarea despărţământului »Asociaţiunei«, adunarea reuniunii femeilor, etc. s'au ținut în estan în zilele prime alui August în frunţaşa comună Băseşti, residenţa d-lui *George Pop de Băseşti*, care serba şi dânsul tocmai atunci aniversara a 72-a a naşterii sale, între urările de bine ale tuturor Românilor.

S'a făcut înainte multă vorbă de aceste serbări prin ziarele noastre; ear după ce s'au petrecut, în zădat am căutat vr'un raport, ori cât de scurt despre acele în aceleşi ziare. Eată de ce venim noi, cari preţuim mai mult cauza culturală, decât așa numita politică, ce o fac ziarele »naționale«, ca să dăm scurtă relație, ce ni-s'a trimis, despre decursul acestor serbări.

* * *

Băseşti, la 5 August n.

Sașii din Ardeal au anumite »Vereinstage« — zile ale reuniunilor lor culturale — în cari mai toate reuniunile ce le au — și au destule — se întrunesc în acelaș oraș, și una după alta își țin adunările generale, făcând două-trei zile de sărbări culturale. În acest chip țin Sălăgenii câte o zi în fiecare vară, închinată reuniunilor lor culturale. De astă dată Badea George Pop de Băseşti a invitat la moșia sa aceste reuniuni, cari au dat o serie de sărbări frumoase, — întru aranjarea căroră i-se cuvine toată lauda D-nei Elena, ficei D-sale, — ce au decurs în ordine perfectă, fără vre-un inci-

dent; ceea ce cu atât mai de mirat este, că mulţime de gendarmi împeñaţi veniseră în comună!

Se aşteptau să vie vre-o 100—200 inteligenţi şi au venit vre-o 500, iar ţărani vor fi fost ca la 3000. Şi toţi aceştia au fost oaspeţii d-lui G. Pop de Băseşti, care așa și-a sărbătorit aniversarea a 72-a a vieții sale. Între oaspeți s'au nimerit și câțiva distinși bărbați din România, vechi stimatori ai iubitorului fruntaș, dar s'a remarcat cu atât mai mult absența deputaților »naționaliști« din dieta dela Budapesta, dintre cari numai unul d-l Dr. T. Mihali, dela Dej, a luat parte, împreună cu prea stimata Dnă.

Sosirea comitetului cercual al despărțământului »Asociațiunei« a fost întâmpinată cu aclamațiuni. Părintele A. Băliban din Băsești, a salutat comitetul. A răspuns vicarul Sălagiului, Alimpie Barbulovici, venerabilul cu barbă de proroc și cu grai de apostol. A mai rostit salutare fetița Ana Mureșan, din Băsești, iar corul a intonat o cântare.

Sâmbăta sara, 3 Aug. s'a ținut o serată de cunoștință, în pavilionul nou clădit spre acest scop al d-lui G. Pop. S'au rostit și toaste inimioase. Au vorbit: vicarul Barbulovici, Dr. T. Mihali, Badea George, Dr. Lucaciu și părintele Băliban.

Duminea sărbările s'au început cu s. liturgie, celebrată de vicarul Sălagiului, asistat de 2 alți preoți fruntași. Au cântat alternativ două coruri: cel al țăranilor din Băsești, sub conducerea d-lui Dr. Iustin Cl. Iuga și cel al teologilor români din Gherla.

Adunarea despărțământului »Asociațiunei« s'a ținut în biserică, care totuși s'a dovedit prea mică. După frumosul cuvânt de deschidere al președintelui, Barbulovici, a vorbit d-l Pop de Băsești, salutând comitetul în mijlocul acestei comune, al cărei istoric îl face, arătând că există de peste 700 de ani. Dr. C. Steer salută adunarea, ca reprezentant al despărțământului vecin, »Tășnad« cel mai nou, asemenea d-l Andreiu Cosma salută în numele »Reuniunii femeilor sălăgene.« Raportul comitetului îl face d-l Dr. Coriolan Meseșan, avocat. Urmează alegerea obicinuitelor comisiuni, și lucrarea lor. Se încasează taxe în sumă de 500 cor. La sfârșit se face alegerea comitetului reelegându-se tot cel vechiu.

(*Reuniunea femeilor.*) Imediat urmează adunarea gen. a Reuniunii femeilor române din Selaj, una din cele mai harnice, ce le avem și pe lângă întemeierea căreia St. D-na Elena Hosszu-Longin n. Pop și-a eluptat mari merite. După cuvântul de deschidere al prezidentei, Dna A. Cosma din Șimleu, urmează raportul comitetului din care aflăm că reuniunea ur-

măreşte scopul de a înfiinţa pe lângă şcoala sa de fetiţe, şi o şcoală de menaj. — Se realege tot comitetul cel vechiu între urări şi aclamaţiuni.

(*Expoziţia de copii.*) Era după 12 oare din zi, când am eşit dela biserică şi am venit la curtea d-lui George Pop; aci în parc, printre mulţime nespasă de ţărani, este expoziţia vie, unică în felul ei, de mame cu copii. Erau peste 300 mame, din feliurite sate, cu copilaşi, care de care mai frumoşei şi mai drăguţi. Înşirate pe rând, printre pomi şi flori, aceste flori din pomul vieţii, oferiau o privelişte mişcătoare. După privirea expoziţiei, curând juriul a satorit premiile şi împărţirea lor. S'au dat premii de câte 20, 10, 5, 4, 3 şi 2 cor. în total 600 cor. şi diplome. Toate premiile le-a oferit d-l George Pop de Băseşti. S'a fotografat apoi întreagă espoziţia, şi apoi copii premiaţi în grupuri separate. Toţi copii au căpătat, pe lângă cele trebuincioase, pentru ei şi ai lor — şi câte un pachetaş de bonboane.

(*Banchet şi petreceri.*) La două oare a urmat o masă bogată în pavilionul anume construit pentru aceasta ocazie. La masă s'a servit următorul Menu: Supă cu bişcoturi, Fleici de vacă la tigaie, Varză cu sarmale, Gogoşi, Friptură de pui şi găscă, Fructe, Caş, Cafea neagră, Vin din podgoriile Băseştilor. Au fost ca la 400 oaspeţi. S'au rostit mai multe toaste: Dr. Lucaciu, George Pop, Dr. Mihali, Petre Lucaciu, director de mine din România, etc.

A urmat petrecerea poporală. Căluşerul a fost frumos jucat de 12 feciori sub conducerea d-lui Dr. Iuga. Badea George adânc mişcat de frumseţa jocului, cu lacrimi în ochi a adresat vătafului cuvinte de laudă şi pe fiecare căluşer la cinstit cu câte 1 galben.

S'au produs cu frumoase cântări corul din Băseşti şi corul teologilor gherlani.

Seara la 6 oare au sosit cu automobilul ca o plăcută surprindere de la Sinaia D-nii N. Filipescu, fraţii Cantacuzino, Em. Boutcoulescu, N. Guran, şi alţii, cărora li-s'a făcut o frăţească primire ear, dimineaţa au venit D-nii Florescu cu fiul seu Radu, Petre Lucaciu, N. Călinescu.

Curând s'a început apoi, în acelaşi pavilion, petrecerea cu dans a inteligenţii, care a decurs frumos şi vesel până târziu. Peste 20 costume naţionale frumoase străluceau printre toaletele internaţionale. Arangierii au împărţit următoarele ordini de dans: Hora. Vals (Boston). Polca Française. Quadrille I. Vals. Polca Mazur. Romana I. Sălăgiana. După pauză: Hora.

Vals (Boston). Quadrille II. Polca Française. Ardeleana. Romana II. Polca Mazur. Sârba.

Aşa a decurs, serbarea culturală dela Băseşti — însemnată pe scurt de — **Micul Cronicar.**

CRONICA.

Pentru noua biserică din Cluj. Noua biserică din Cluj, deşi şcoala preocupă momentan mai mult, rămâne ţinta cea mare şi luminoasă spre care trebuie să tindă tot sufletul românesc. Şcoala prepară tinerele generaţii a credincioşilor, dar biserică cea nouă trebuie să fie la timp manifestăţiunea religioasă, publică şi solemnă, a mulţimi de credincioşi, de aici şi pretutindena, cari sunt în legăturile tainice ale aceleiaşi credinţe şi a aceleiaşi nădejdi pe viitor.

De aceea cu neschimbată vrednicie se înscriu numele acelor buni creştini şi deci buni Români, cari îşi aduc cu faptică dragoste aminte de acest sfânt scop, ce urmărim toţi şi pentru toţi.

Au mai binevoit a contribui la fondul noii biserici următorii:

Nr. 402. Colonel G. Horvath, Cluj, 20 cor.

Nr. 403. Dr. Augustin Bunea, canonic' Blaj, 4% din preţul cărţilor sale vândute la redacţia acestei reviste) 86 cor. 60 fil.

Nr. 404. Matei Andron, învăţător, Apahida, 10 cor.

Nr. 405. Ioan Valasutean, fecior de casă, în Cluj, 10 cor.

Total: 126 cor. 60 fil

— D-zeu să le respălătească cu cele cereşti darurile cele pământeşti.

— În *Caşva*, parochul cel nou Simeon Zehan, în conţelegere cu protopopul tractual P. On. Ariton M. Popa, a hotărît a ţinea misiuni populare în zilele 17—20 August n.

Misiunile, conduse de părintele Ştefan Roşian, spirituaul Seminarului teologic din Blaj, se vor ţinea după următorul program:

1. Sâmbătă, în 17 August, la 6^{1/2} seara: Paraclisul Prea Sfintei Fecioare Maria şi Exortaţie: Despre suflet.

2. Duminecă, în 18 August, la 6^{1/2} dimineaţa, Mânecatul şi exortaţie: Despre păcat; la 8^{1/2} a. m. s. liturgie şi exortaţie:

Despre pocăință; la 3 d. am. inseratul și conferință; la 7 seara Paraclisul P. C. V. Maria și exortație: Despre iad.

3. Luni, în 19 August, 7 dimineața serviciul zilei și exortație: Despre s. Euharistie; la 3 d. am. Canon către Dum-nul Nostru Isus Christos și exortație: »Despre Biserică«; 7 seara Paraclisul P. C. F. Maria și exortație: Despre căsătorie.

4. Marți, în 20 August, 6 $\frac{1}{2}$ dimineața, Mănecat cu sf. Liturgie și exortație: Despre sufragiul pentru cei morți; apoi îndată eșire cu procesiune în cimiter, unde se va servi paras-tas pentru preoții morți ai parohiei și se vor ceti deslegările morților.

5. Duminecă și Luni d. am. vor mărturisi mai mulți preoți, iar Luni și Marți dimineața se vor împărtași cu sf. Cuminecătură.

Dorim deplină roadă ostenelelor și multă mângăiere oste-nitorilor frați întru aceasta folositoare lucrare.

— Din Bârlad (România) ne vine o tristă știre, care a-tinge cu multă durere pe familia distinsei d-ne Ana Pop n. Leményi din Cluj. Ginerele d-nei A. Pop, presidenta reuniunii femeilor române de aici, a încetat din viață. Iată necrologul ce am primit:

Sidonie Docan, Alexandru Singuroff, Marie I. Juvara, Nicu Docan, Familie: Kostache, Juvara, Borș, Pop din Cluj, au durerea a vă face cuoscut încetarea din viață a preaiubitului lor soț, frate, unchiu, nepot, văr, ginere și cumnat *Iorgu I. Docan* stâns în urma unei crude și lungi suferințe Marți 24 Iulie, și va roagă să binevoiți a asista la ceremonia funebră, care va avea loc Joi 26 c. oara 6 $\frac{1}{2}$ p. m. în Capela Cimi-tiriului »Eternitatea«. Rugați-vă pentru el.

— Esprimăm cele mai duioase condolențe îndureratei fa-milii a răposatului, a cărui pomenire binecuvântată să fie în veci!

— *Reuniunea învațătorilor* gr.-cat. din jurul Gherlei con-dusă de prepositul Al. Bene, preș. și Anton Domide, secretar, își va ținea adunarea generală în Mintiul-Gherlei (Szamosúj-várnémeti) la 11 August st. n. Intre alte afaceri administrative se prevede, că membrii vor asista la o lecțiune practică, care se va ținea în școala elementară din loc. La 1 oară d. m. va fi prânz comun.

— D-l Colescu în lucrarea sa »Population de la Roumanie« ne dă amănunte statistice foarte interesante asupra evreilor, cu raport la întreaga populație a României. Ei dau un procent de 48 la mie din 79 la mie cât este întreg elementul străin în România. Iar în privința împrăștierii lor pe suprafața țării

avem în Muntenia 26 la mie; în Oltenia procentul Ovreilor e abia de cinci la mie, pe când în Moldova este de 106 la mie.

Va să zică Evreii în Moldova trec de zece la sută din populația autonomă și se înmulțesc în chip uimitor. Numărul Evreilor în Moldova, la diferite date, după rapoartele statistice era: în 1803 12.000 de suflete; în 1820, 19.000; în 1831, 37.000; în 1838, 80.000; în 1859, 118.000; iar în 1899 evreii ajunseră la enorma cifră de 195.792 de suflete. După cum se vede creșterea este înspăimântătoare. În momentul de față evreii au trecut în Moldova peste cifra de 220.000. Și nimeni nu vede cum ni-se înstrăinează pământul lui Dragoș-Vodă și al lui Stefan-Cel-Mare!

(»Apărarea Națională«).

— *Hymen*. D-șoara Susana Bolboacă și d-l Iulius Schiopu anunță serbarea cununiei lor ce se va celebra în biserica gr.-cat. din Reediu la 11 Aug. st. n. la oarele 11 a. m.

— Tinerimea română din Frata și jur va arangia o petrecere de vară, Duminecă în 11 August st. n. a. c. în casele d-lui Petru Endes. Venitul curat este destinat pentru scop filantropic. Prea stimatele familii suut avizate la provtziunea proprie, iar de beuturi bune se va îngriji comitetul arangiator.

— Tinerimea română din Barul-Mare (pe valea Jiului) va arangia o producțiune cu petrecere de joc, cu ocaziunea adunării generale a desp. Hațeg a »Asociațiunei«, Duminecă în 11 August st. n. 1907. Venitul curat e desrnat în favorul bisericei din loc.

— O mănăstire din Paris, în care ședeau călugări Redemptoriști, se va preface în temniță. Statul adecă a scos la licitație mănăstirea și ofertul maximal l'a făcut reprezentantul cercului de oraș, pe terito:ul căruia se află zidirea. Senatul cercului va folosi mănăstirea pentru întemnițarea femeilor.

(»La Croix« 4 August).

— Inteligența română din Csáki-Gorbó și jur invită la petrecerea de vară, ce se va arangia Duminecă la 11 Aug. st. n. 1907. în pavilionul de vară din grădina școalei confesionale gr.-cat. din Csáki-Gorbó în favorul bisericei gr.-cat.

— Inteligența română din Mintiul-Gherlei și jur invită la petrecerea de vară, ce o va arangia în 11 Aug. 1907 st. n. cu ocaziunea adunării generale a »Reuniunei învățătorilor români gr.-cat.« din jurul Gherlei în Mintiul-Gherlei sub scut sigur. Prețul de intrare: pentru o persoană 1 cor. 60 fil.; în familie 1 cor. 20 fil. Venitul curat este destinat în favorul reuniunii învăț. rom. gr.-cat. din jurul Gherlei și a bisericei gr.-cat. din Mintiul-Gherlei.

— Pictorul *Grigorescu*, un talent mare și artist adevărat național, în senzul cum era Alexandri, Eminescu și e Coșbuc, a răposat în 3 Aug. a. c. Memoria și-a eternizat-o singur în pânzele acelea pline de poezie duiosă a vieții românești, din cari unele s'au fost văzut și la expoziția din București.

— Tinerimea română din Cohalm și jur invită la producțiunea muzicală-teatrală, ce o va arangia Duminecă în 29 Iulie (11 August) în sala mare a hotelului »Schlosser« din loc. Inceputul la oarele 7¹/₂ sara. Prețul locurilor: Locul I. cor. 1.60; locul II. 1,20; locul III. 80 bani. Parterre 50 bani. Trei părți din venitul curar sunt destinate pentru gimnaziul din Brad, iar cu a patra parte se alimentează fondul pentru înființarea unei »Reuniuni de cântări« în Cohalm. Programul săratei: 1. N. Ganea: Luceafărul sării cor. bărbătesc. 2. a) I. Viddu: Vîno leleo, cor. bărbătesc; b) G. Dima: Numai popă... cor. bărbătesc. 3. A. P. Bănuțiu: Achim Filăru, monolog predat de d-l N. Suci. 4. Ionescu: Noua călugăriță, cor. bărbătesc. 5. A. Popoviciu: Dorul Ardeleanului, cor. bărbătesc cu solo de tenor și bcrîton. Teatru: »Un leu și un zlot« comedie într'un act de D. A. Rosetti.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Christos și viața modernă.

Traducere românească, de

Dr. E. Dăianu,

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.

Prețul 1 cor. 50 + 15 fil. porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morți.

Volum elegant compactat în piele și pânză

Prețul 4 cor. + 20 fil. porto.

— A apărut: **Ingrijirea părului**, un tratat popular, de un dermatolog. Cluj, tipografia »Carmen« 1907. E o broșură frumoasă, care costă numai 60 fli. + 4 fli. porto. Ori cine își cultivă ori îngrijește părul o va ceti și urma cu mult folos, fiindcă dă practice îndrumări doftoricești și rețete gata. Nu e lipsă deci de a mai umbla după mijloace de reclam, după ziare, totdeauna prea costisitoare, ci pentru 60 fil. omul își câștigă această mică enciclopedie medicală a părului și ascultă sfaturile ei.

In atențiunea părinților!

Am onoare a aduce la cunoștință publică, că cu începutul anului școlastic ce urmează voi deschide aici în Cluj — cu concesiunea autorităților competente — un internat particular pentru fete.

În acest internat vor primi cvartir, provisiune completă, încălzit, luminat, spălat, instrucțiuni practice și de limbă, sub convenită disciplină ori ce fete, cari cercetează preparandia de stat pentru fete sau ori ce altă școală de fete din Cluj, pentru o taxă maximală de 50 cor. pe lună.

Rog pe O. Stimații părinți cari au intențiune a-și aduce fetele la școală în Cluj, să binevoiască a mă aviza deocamdată prin redacțiunea acestei reviste, până cel puțin în 20 Aug. n. a. c. spre a mă putea orienta.

Cu informațiuni detaliate servesc ori cui va binevoi a mi-le cere.

Maria Dr. Radu născ. Boeriu
protopopeasă văduvă.

La Tipografia »Carmen« în Cluj se primește numai decât un
Practicant sau învățacel.

Preferiți vor fi cei cari cunosc pe lângă limba română și cea maghiară.

∞ S'a deschis ∞
 în piaţa Mátyás király Nr. 11 în palatul Reil
 Právălia de haine pentru Domni, dame și copii

a lui

➔ **Réti B. és Társsa.** ➔

Cel
 mai bun și
 cel
 mai frumos!

Pe
 lângă prețuri
 solide și
 moderate

Postav de Zsolna, Gács și Rozsahegy.

10-10

Mátyás király-tér 11.

Deposit românesc de odăjdii bisericeşti în Cluj.

CASSIAN GHIRAN

croitor de vesminte bisericeşti

Cluj, Kolozsvár strada Csertörő u. nr. 14.

Ţin în deposit şi pregătesc tot felul de ornate bisericeşti, negre şi colorate, de catifea, de mătasă, semi-mătasă, brocate, şi de tot felul obicinuit în branşa aceasta.

Pe lângă acestea țin în deposit :

Cruci de argint curat, şi de argint de Chin.

Sfeşnice, pe altar, de aramă şi argint.

Cădelniţe, de aramă galbină şi arginţie.

Prapori, de tot felul de colori.

Perdele, la uşile altarului, de catifea, în tot felul de colori.

Ori ce comande, pe bani gata, sau în rate, sunt a se adresa la subscrisul, singurul comerciant român pentru branşa aceasta, în Cluj.

Cassian Ghiran

2-2

Cluj, (Kolozsvár) str. Csertörő u. 14.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc şi jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utca Nr. 1**, aranjându-l din nou, aşa în cât corăspunde celor mai gingaşe pofte a timpului present.

Sicriuri de metal şi lemn, — cununi, vestminte pentru morţi, petri pentru morminte şi făclii țin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Indeplinesc înmormântări de băieţi dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur şi străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor.

(8—20)

Muntyán Petru

proprietarul Institutului de înmormântare
Monostori-ut 87 sz. mäsar şi strugar.

Egyetem utca 1 sz.